

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19

Виплати працівникам

Мета

- 1 Метою цього Стандарту є визначення бухгалтерського обліку та розкриття інформації про виплати працівникам. Стандарт вимагає від суб'єкта господарювання визнавати таке:
- а) зобов'язання, якщо працівник надав послугу в обмін на виплати, які будуть сплачені в майбутньому; та
 - б) витрати, якщо суб'єкт господарювання споживає економічну вигоду, що виникає внаслідок послуги, наданої працівником в обмін на виплати працівникам.

Сфера застосування

- 2 Цей Стандарт слід застосовувати працевдавцю для бухгалтерського обліку всіх виплат працівникам, за винятком тих, до яких застосовується МСФЗ 2 *“Платіж на основі акцій”*.
- 3 Цей Стандарт не розглядає звітності за програмами виплат працівникам (див. МСБО 26 *“Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення”*).
- 4 Цей Стандарт застосовують до виплат працівникам, включаючи ті, що їх надають:
- а) за офіційною програмою або іншими офіційними угодами між суб'єктом господарювання та окремими працівниками, групами працівників чи їхніми представниками;
 - б) згідно з законодавчими вимогами або через галузеві угоди, за якими суб'єкти господарювання зобов'язані робити внески до національних, державних, галузевих або інших програм за участю кількох працевдавців; або
 - в) згідно з тією неофіційною практикою, яка веде до виникнення конструктивних зобов'язань. Неофіційна практика веде до виникнення конструктивного зобов'язання, коли суб'єкт господарювання не має ніякої реальної альтернативи, крім здійснення виплат працівникам. Прикладом конструктивного зобов'язання є ситуація, коли зміна неофіційної практики суб'єкта господарювання призводить до неприйнятних негативних змін у його стосунках з працівниками.
- 5 Виплати працівникам включають:
- а) короткострокові виплати працівникам, такі як вказані далі, якщо очікується, що вони будуть сплачені у повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення річного звітного періоду, у якому працівники надавали відповідні послуги:
 - i) заробітні плати робітникам та службовцям та внески на соціальне забезпечення;
 - ii) оплачувана щорічна відпустка та оплачувана тимчасова непрацездатність;
 - iii) участь у прибутку та преміювання; та
 - iv) негрошові вигоди теперішнім працівникам (такі як медичне обслуговування, надання житла, автомобілів, а також надання безкоштовних чи субсидованих товарів або послуг);
 - б) виплати після закінчення трудової діяльності, такі як:
 - i) пенсійні виплати (наприклад, пенсії та одноразові виплати при виході на пенсію); та
 - ii) інші виплати після закінчення трудової діяльності, такі як страхування життя після закінчення трудової діяльності та медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності;
 - в) інші довгострокові виплати працівникам, такі як
 - i) довгострокова оплачувана відсутність на роботі, така як відпустка за вислугу років або оплачувана академічна відпустка;
 - ii) виплати з нагоди ювілеїв або інші виплати за вислугу років; та
 - iii) виплати у зв'язку з тривалою непрацездатністю; та

- г) виплати при звільненні.
- 6 Виплати працівникам включають виплати, які надаються працівникам або їх утриманням чи бенефіціарам та можуть бути надані у формі грошових виплат (або надання товарів чи послуг) безпосередньо працівникам, їхнім дружинам / чоловікам, дітям чи іншим утриманням або іншим особам, наприклад, страховим компаніям.
- 7 Працівник може надавати послуги суб'єктові господарювання на основі повного робочого дня, неповного робочого дня, постійної зайнятості, періодичної зайнятості та на тимчасовій основі. У цьому Стандарті директори та інший управлінський персонал розглядаються як працівники.

Визначення

- 8 Терміни, що використовуються у цьому Стандарті, мають такі значення:

Визначення виплат працівникам

Виплати працівникам – це всі форми компенсації, що їх надає суб'єкт господарювання в обмін на послуги, надані працівниками, або при звільненні.

Короткострокові виплати працівникам – це виплати працівникам (окрім виплат при звільненні), що, як очікується, будуть сплачені у повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення річного звітного періоду, у якому працівники надають відповідні послуги.

Виплати після закінчення трудової діяльності – це виплати працівникам (окрім виплат при звільненні працівників та короткострокових виплат працівникам), які підлягають сплаті після закінчення трудової діяльності.

Інші довгострокові виплати працівникам – це виплати працівникам, окрім короткострокових виплат працівникам, виплат після закінчення трудової діяльності та виплат при звільненні.

Виплати при звільненні – це виплати працівникам, надані в обмін за звільнення працівника як результат:

- а) рішення суб'єкта господарювання звільнити працівника до встановленої дати виходу на пенсію; або
- б) рішення працівника погодитися на добровільне звільнення в обмін на такі виплати.

Визначення, пов'язані з класифікацією програм

Програми виплат після закінчення трудової діяльності – це офіційні або неофіційні угоди, згідно з якими суб'єкт господарювання здійснює виплати після закінчення трудової діяльності одному або кільком працівникам.

Програми з визначеним внеском – це програми виплат після закінчення трудової діяльності, згідно з якими суб'єкт господарювання сплачує фіксовані внески окремому суб'єктові господарювання (фонду) і не матиме юридичного чи конструктивного зобов'язання сплачувати подальші внески, якщо фонд не матиме достатньо активів для сплати всіх виплат працівникам, пов'язаних з їхніми послугами у поточному та попередніх періодах.

Програми з визначеними виплатами – це програми виплат після закінчення трудової діяльності, крім програм з визначеним внеском.

Програми за участю кількох працедавців – це програми з визначеним внеском (окрім державних програм) або програми з визначеними виплатами (окрім державних програм), які:

- а) об'єднують внесені різними суб'єктами господарювання активи, які не перебувають під спільним контролем; та
- б) використовують ці активи для здійснення виплат працівникам більше ніж одного суб'єкта господарювання на підставі того, що рівні внесків та виплат визначаються незалежно від типу суб'єкта господарювання, на якому працюють ці працівники.

Визначення, пов'язані з чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою

Чисте зобов'язання (актив) за визначеною виплатою – це дефіцит або надлишок, скоригований з урахуванням будь-якого наслідку обмеження чистого активу за визначеною виплатою верхньою межею активу.

Дефіцит або надлишок – це:

- а) теперішня вартість зобов'язання за визначеною виплатою мінус
- б) справедлива вартість активів програми (якщо вони є).

Верхня межа активу – це теперішня вартість будь-яких економічних виплат, наявних у формі повернень, отримуваних від програми, або у формі зменшення майбутніх внесків до програми.

Теперішня вартість зобов'язання за визначеною виплатою – це теперішня вартість без вирахування будь-яких активів програми, очікуваних майбутніх платежів, необхідних для розрахунку за зобов'язанням, що виникає внаслідок надання послуг працівником у поточному та попередніх періодах.

Активи програми складаються з:

- а) активів, утримуваних фондом довгострокових виплат працівникам; та
- б) кваліфікованих страхових полісів.

Активи, утримувані фондом довгострокових виплат працівникам – це активи (крім фінансових інструментів без права передачі, випущених суб'єктом господарювання, що звітує), які:

- а) утримуються суб'єктом господарювання (фондом) юридично відокремленим від суб'єкта господарювання, що звітує, та існують виключно для сплати або фінансування виплат працівникам; та
- б) доступні лише для сплати або фінансування виплат працівникам, недоступні власним кредиторам суб'єкта господарювання, що звітує (навіть у випадку банкрутства), і їх не можна повернути суб'єктові господарювання, що звітує, якщо:
 - і) активів фонду, що залишилися, недостатньо для виконання всіх відповідних зобов'язань програми або суб'єкта господарювання, що звітує, за виплатами працівникам; або
 - іі) активи не повертаються суб'єктові господарювання, що звітує, для відшкодування йому вже сплачених виплат працівникам.

Кваліфікований страховий поліс – це страховий поліс^а, випущений страховиком, який не є пов'язаною стороною (як визначено в МСБО 24 “Розкриття інформації про пов'язані сторони”) суб'єкта господарювання, що звітує, якщо надходження за полісом:

- а) можуть використовуватися лише для сплати чи фінансування виплат працівникам за програмою з визначеними виплатами; та
- б) недоступні власним кредиторам суб'єкта господарювання, що звітує (навіть у випадку банкрутства), і їх не можна виплатити суб'єктові господарювання, що звітує, якщо:
 - і) надходження не являють собою надлишкові активи, які непотрібні для поліса, щоб виконати всі відповідні зобов'язання за виплатами працівникам; або
 - іі) надходження не повертаються суб'єктові господарювання, що звітує, для відшкодування йому вже сплачених виплат працівникам.

Справедлива вартість – це ціна, яка була б отримана за продаж активу, або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції між учасниками ринку на дату оцінки. (Див. МСФЗ 13 “Оцінка справедливої вартості”).

Визначення, пов'язані з витратами на визначену виплату

Вартість послуг охоплює:

- а) вартість поточних послуг, яка є збільшенням теперішньої вартості зобов'язання за визначеною виплатою внаслідок надання послуг працівником у поточному періоді;

^а

Кваліфікований страховий поліс не обов'язково є страховим контрактом, як визначено в МСФЗ 17 “Страхові контракти”.

- б) *вартість раніше наданих послуг, яка є зміною теперішньої вартості зобов'язання за визначеною виплатою щодо послуг, наданих працівником у попередніх періодах, внаслідок зміни програми (запровадження або вилучення програми з визначеними виплатами чи внесення змін до неї) чи скорочення (значного зменшення суб'єктом господарювання кількості працівників, охоплених програмою); та*

- в) *будь-який прибуток або збиток при розрахунку.*

Чистий відсоток за чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою – це зміна протягом періоду чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою, що виникає з плином часу.

Переоцінки чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою охоплюють:

- а) *актуарні прибутки та збитки;*
- б) *прибуток від активів програми, за винятком сум, включених до чистого відсотка за чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою; та*
- в) *будь-яку зміну впливу верхньої межі активу, за винятком сум, включених до чистого відсотка за чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою.*

Актуарні прибутки та збитки – це зміни теперішньої вартості зобов'язання за визначеною виплатою, що виникають внаслідок:

- а) *коригування на основі набутого досвіду (вплив різниць між попередніми актуарними припущеннями і тим, що фактично відбулося); та*
- б) *впливу змін актуарних припущень.*

Прибуток від активів програми – це проценти, дивіденди та інший дохід, отриманий від активів програми, разом з реалізованими й нереалізованими прибутками та збитками від активів програми мінус:

- а) *будь-які витрати на управління активами програми; та*
- б) *будь-який податок, що підлягає сплаті безпосередньо програмою, окрім податку, включеного до актуарних припущень, використаних для оцінки теперішньої вартості зобов'язання за визначеною виплатою.*

Розрахунок – це операція, яка скасовує будь-які подальші юридичні чи конструктивні зобов'язання щодо частини чи усіх виплат, передбачених за програмою з визначеними виплатами, окрім виплат працівникам або від їхнього імені, які визначені в умовах програми та увійшли до актуарних припущень.

Короткострокові виплати працівникам

- 9 Короткострокові виплати працівникам включають вказані далі статті, якщо очікується, що вони будуть погашені у повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення річного звітного періоду, у якому працівники надають відповідні послуги:
 - а) заробітні плати робітникам та службовцям та внески на соціальне забезпечення;
 - б) оплачувана щорічна відпустка та оплачувана тимчасова непрацездатність;
 - в) участь у прибутку та преміювання; та
 - г) негрошові вигоди теперішнім працівникам (такі як медичне обслуговування, надання житла, автомобілів, а також надання безкоштовних чи субсидованих товарів або послуг).
- 10 Суб'єктові господарювання не потрібно здійснювати перекласифікацію короткострокової виплати працівникові, якщо очікування суб'єкта господарювання щодо часу розрахунку тимчасово змінилися. Проте, якщо змінилися характеристики виплати (наприклад, відбувся перехід від ненакопичувальної виплати до накопичувальної виплати) або якщо зміна очікувань часу розрахунку не є тимчасовою, тоді суб'єкт господарювання має проаналізувати, чи відповідає виплата визначенню короткострокової виплати працівникам.

Визнання та оцінка

Усі короткострокові виплати працівникам

- 11 Якщо працівник надав послуги суб'єктові господарювання протягом облікового періоду, то недисконтовану суму короткострокових виплат працівникам, очікуваних до сплати в обмін на ці послуги, суб'єктові господарювання слід визнавати:
- а) як зобов'язання (нараховані витрати) після вирахування будь-якої вже сплаченої суми. Якщо вже сплачена сума перевищує недисконтовану суму виплат, суб'єктові господарювання слід визнавати це перевищення як актив (сплачені авансом витрати) тією мірою, якою цей аванс приведе, наприклад, до зменшення майбутніх платежів або грошового відшкодування;
 - б) як витрати, якщо інший МСФЗ не вимагає або не дозволяє включення виплат у собівартість активу (див., наприклад, МСБО 2 “Запаси” та МСБО 16 “Основні засоби”).
- 12 У пунктах 13, 16 та 19 пояснюється, як суб'єкт господарювання має застосовувати пункт 11 до короткострокових виплат працівникам у формі оплачуваної відсутності на роботі та програм участі у прибутку та преміювання.

Короткострокова оплачувана відсутність на роботі

- 13 Суб'єктові господарювання слід визнавати очікувану вартість короткострокових виплат працівникам у формі оплачуваної відсутності на роботі згідно з положеннями пункту 11 таким чином:
- а) у разі накопичуваної оплачуваної відсутності на роботі, якщо працівники надають послугу, яка збільшує їхні права на майбутню оплачувану відсутність на роботі;
 - б) у разі ненакопичуваної оплачуваної відсутності на роботі, якщо працівник відсутній на роботі.
- 14 Суб'єкт господарювання може оплатити працівникам відсутність на роботі з різних причин, включаючи відпустки, хворобу та короткострокову непрацездатність, декретні відпустки для батька або матері, виконання обов'язків присяжного та військову службу. Права на оплату відсутності на роботі поділяються на дві категорії:
- а) накопичувані; та
 - б) ненакопичувані.
- 15 Накопичувана оплачувана відсутність на роботі – це така, що переноситься на майбутні періоди та може використовуватися в майбутніх періодах, якщо права поточного періоду не використані повністю. Накопичувана оплачувана відсутність на роботі може бути або гарантованою (іншими словами, працівникам надається право отримати грошову виплату за невикористане право при звільненні із суб'єкта господарювання), або негарантованою (коли працівникам не надається право на отримання грошової виплати за невикористане право при звільненні із суб'єкта господарювання). Зобов'язання виникає з того моменту, як працівники починають надавати послуги, що збільшують їхні права на майбутню оплачувану відсутність на роботі. Зобов'язання існує та визнається, навіть якщо оплачувана відсутність на роботі є негарантованою, хоча можливість того, що працівники можуть звільнитися до того, як вони використають накопичені негарантовані права, впливає на оцінку цього зобов'язання.
- 16 Суб'єктові господарювання слід оцінювати очікувану вартість накопичуваної оплачуваної відсутності на роботі у вигляді додаткової суми, яку він очікує виплатити в результаті невикористаного права, накопиченого на кінець звітного періоду.
- 17 Згідно з методом, визначеним у попередньому пункті, зобов'язання оцінюється за сумою додаткових платежів, які, як очікується, виникатимуть виключно через накопичення виплат. У багатьох випадках суб'єктові господарювання необов'язково робити детальні обчислення для визначення того, що немає суттєвого зобов'язання за невикористану оплачувану відсутність на роботі. Наприклад, можливо, що зобов'язання за оплачуваною тимчасовою непрацездатністю будуть суттєвими лише в разі офіційної чи неофіційної домовленості щодо можливості взяти період невикористаної оплачуваної тимчасової непрацездатності як оплачувану щорічну відпустку.

Ілюстративний приклад до пунктів 16 та 17

Суб'єкт господарювання має 100 працівників, кожен з яких має право щорічно взяти п'ять робочих днів оплачуваної тимчасової непрацездатності. Невикористаний період тимчасової непрацездатності можна перенести на один календарний рік. Дні тимчасової непрацездатності беруть спочатку з днів, на які працівник має право в поточному році, а потім – з будь-якого залишку, перенесеного з минулого року (на основі LIFO). На 31 грудня 20X1 р. середня кількість невикористаних днів з правом на відсутність дорівнює двом дням на працівника. На основі набутого досвіду, тенденції якого очікуються і в майбутньому, суб'єкт господарювання очікує, що в 20X2 р. 92 працівники візьмуть не більше п'яти днів оплачуваної тимчасової непрацездатності, а інші 8 працівників візьмуть у середньому по шість із половиною днів кожний.

Суб'єкт господарювання очікує, що він заплатить за 12 додаткових днів тимчасової непрацездатності в результаті невикористаного права на відсутність, що накопичилося на 31 грудня 20X1 р. (на кожного з 8 працівників по півтора дні). Отже, суб'єкт господарювання визнає зобов'язання, що дорівнює оплаті за 12 днів тимчасової непрацездатності.

- 18 Ненакопичувана оплачувана відсутність на роботі не переноситься на майбутні періоди: вона закінчується, якщо право на відсутність поточного періоду не використовується повністю, і не надає права працівникам на отримання грошових коштів за невикористані дні з правом на відсутність при звільненні із суб'єкта господарювання. Це, звичайно, стосується оплати тимчасової непрацездатності (тією мірою, якою невикористане в минулому право на відсутність не збільшує права на відсутність у майбутньому), декретних відпусток для матері чи батька, а також оплачуваної відсутності на роботі, під час виконання обов'язків присяжного або військової служби. Суб'єкт господарювання не визнає зобов'язання або витрат до часу відсутності на роботі, оскільки надання послуг працівником не збільшує суми виплати.

Програми участі у прибутку та преміювання

- 19 Суб'єктові господарювання слід визнавати очікувані витрати, пов'язані з участю у прибутку та преміюванням, згідно з пунктом 11 тоді і лише тоді, коли:

- а) у суб'єкта господарювання є теперішнє юридичне або конструктивне зобов'язання здійснити такі виплати за результатом минулих подій; та
- б) можна достовірно оцінити це зобов'язання.

Теперішнє зобов'язання існує тоді і лише тоді, коли у суб'єкта господарювання немає реальної альтернативи, крім здійснення платежів.

- 20 Згідно з деякими програмами участі у прибутку, працівники отримують частку прибутку лише, якщо вони залишаються працювати у суб'єкта господарювання протягом визначеного періоду. Такі програми створюють конструктивне зобов'язання, оскільки працівники надають послуги, які збільшують суму, що підлягає сплаті, якщо вони залишаються працювати до закінчення визначеного періоду. Оцінка таких конструктивних зобов'язань свідчить про те, що деякі працівники можуть звільнитися, не отримавши виплат щодо участі у прибутку.

Ілюстративний приклад до пункту 20

Програма участі у прибутку вимагає від суб'єкта господарювання сплатити визначену пропорційну частку свого річного прибутку працівникам, які надають свої послуги протягом року. Якщо ніхто з працівників протягом року не звільняється, загальна сума виплат щодо участі у річному прибутку становитиме 3 відсотки від прибутку. Суб'єкт господарювання попередньо оцінює, що через плінність кадрів виплати зменшаться до 2,5 відсотки від прибутку.

Суб'єкт господарювання визнає зобов'язання та витрати у розмірі 2,5 відсотки від прибутку.

- 21 Суб'єкт господарювання може не мати юридичного зобов'язання щодо сплати премії. Проте в деяких випадках суб'єкт господарювання практикує сплату премій. У таких випадках суб'єкт господарювання має конструктивне зобов'язання, оскільки він не має ніякої реальної альтернативи,

крім сплати премії. Оцінка конструктивного зобов'язання відображає можливість того, що деякі працівники можуть звільнитися без отримання премії.

- 22 Суб'єкт господарювання може достовірно попередньо оцінити своє юридичне або конструктивне зобов'язання щодо програми участі у прибутку та преміювання, якщо і лише якщо:
- а) офіційні умови програми містять формулу визначення суми виплати;
 - б) суб'єкт господарювання визначає суми, які підлягають сплаті до того, як фінансову звітність буде затверджено до випуску; або
 - в) минула практика суб'єкта господарювання чітко вказує на суму його конструктивного зобов'язання.
- 23 Зобов'язання щодо програм участі у прибутку та преміювання виникає в результаті послуг, що їх надає працівник, а не від операцій з власниками суб'єкта господарювання. Отже, суб'єкт господарювання визнає витрати на програми участі в прибутку та преміювання не як розподіл прибутку, а як витрати.
- 24 Якщо не очікується, що виплати щодо участі у прибутку та преміювання будуть погашені у повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення річного звітного періоду, у якому працівники надають відповідні послуги, ці виплати є іншими довгостроковими виплатами працівникам (див. пункти 153-158).

Розкриття інформації

- 25 Хоча цей Стандарт не вимагає розкриття конкретної інформації щодо короткострокових виплат працівникам, інші МСФЗ можуть вимагати розкриття такої інформації. Наприклад, МСБО 24 вимагає розкриття інформації щодо виплат провідному управлінському персоналові. МСБО 1 *“Подання фінансової звітності”* вимагає розкриття інформації про витрати на виплати працівникам.

Виплати після закінчення трудової діяльності: розмежування програм з визначеним внеском та програм з визначеними виплатами

- 26 Виплати після закінчення трудової діяльності включають такі статті як:
- а) пенсійні виплати (наприклад, пенсії та одноразові виплати при виході на пенсію); та
 - б) інші виплати після закінчення трудової діяльності, такі як страхування життя після закінчення трудової діяльності та медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності.
- Угоди, за якими суб'єкт господарювання здійснює виплати після закінчення трудової діяльності, є програмами виплат після закінчення трудової діяльності. Суб'єкт господарювання застосовує цей Стандарт до всіх таких угод незалежно від того, чи пов'язані вони зі створенням окремого суб'єкта господарювання для отримання внесків і здійснення виплат.
- 27 Програми виплат після закінчення трудової діяльності класифікуються як програми з визначеним внеском або програми з визначеними виплатами залежно від економічної сутності програми, яка впливає з її основних положень та умов.
- 28 Відповідно до програм з визначеним внеском юридичне або конструктивне зобов'язання суб'єкта господарювання обмежується сумою, яку він погоджується внести до фонду. Отже, сума виплат, що її отримає працівник після закінчення трудової діяльності, визначається за сумою внесків, сплачених суб'єктом господарювання (а також, можливо, й працівником) до програми виплат після закінчення трудової діяльності або до страхової компанії, разом із прибутками від інвестування внесків. Як наслідок, актуарний ризик (виплати будуть меншими за очікувані) та інвестиційний ризик (інвестованих активів буде недостатньо для забезпечення очікуваних виплат) припадають по суті на працівника.
- 29 Прикладами випадків, коли зобов'язання суб'єкта господарювання не обмежується сумою, яку він погоджується внести до фонду, є обставини, за яких суб'єкт господарювання має юридичне або конструктивне зобов'язання, що виникає завдяки:
- а) формулі виплат (згідно з програмою), яка не прив'язана виключно до суми внесків та вимагає від суб'єкта господарювання здійснювати подальші внески, якщо у формулі виплат (згідно з програмою) недостатньо активів для здійснення виплат;

- б) гарантії (непрямій через програму або прямій) установленого рівня прибутку від внесків; або
 - в) тій неофіційній практиці, яка спричиняє виникнення конструктивного зобов'язання. Наприклад, конструктивне зобов'язання може виникнути в разі наявності у суб'єкта господарювання досвіду підвищення виплат колишнім працівникам для того, щоб не відставати від інфляції, навіть якщо стосовно цього не існує юридичного зобов'язання.
- 30 Згідно з програмами з визначеними виплатами:
- а) зобов'язання суб'єкта господарювання – надавати узгоджені виплати теперішнім та колишнім працівникам; та
 - б) актуарний ризик (витрати на виплати будуть більшими за очікувані) та інвестиційний ризик по суті припадають на суб'єкта господарювання. Якщо актуарний або інвестиційний досвід є гіршим від очікуваного, зобов'язання суб'єкта господарювання можуть збільшуватися.
- 31 У пунктах 32-49 пояснюється відмінність між програмами з визначеним внеском та програмами з визначеними виплатами у контексті програм за участю кількох працедавців, програм з визначеними виплатами, які поділяють ризики між суб'єктами господарювання під спільним контролем, державних програм та застрахованих виплат.

Програми за участю кількох працедавців

- 32 Суб'єктові господарювання слід класифікувати програми за участю кількох працедавців як програми з визначеним внеском або програми з визначеними виплатами згідно з умовами програми (включаючи будь-яке конструктивне зобов'язання, яке виходить за межі офіційних умов).
- 33 Якщо суб'єкт господарювання бере участь у програмі з визначеними виплатами за участю кількох працедавців, то, якщо не застосовується пункт 34, він має:
- а) обліковувати свою пропорційну частку зобов'язання за визначеними виплатами, активів програми та витрат, пов'язаних з програмою, так само, як і будь-яку іншу програму з визначеними виплатами; та
 - б) розкривати інформацію, яку вимагають пункти 135–148 (за винятком пункту 148 г)).
- 34 Якщо суб'єкт господарювання не має достатньої інформації для застосування обліку за визначеною виплатою до програми з визначеними виплатами за участю кількох працедавців, йому слід:
- а) вести облік програми згідно з пунктами 51 та 52 так, ніби вона є програмою з визначеним внеском; та
 - б) розкривати інформацію, яка вимагається в пункті 148.
- 35 Один із прикладів програми з визначеними виплатами за участю кількох працедавців наведено далі:
- а) програма фінансується на основі сплати з поточних надходжень: внески встановлюються на рівні, який, як очікується, буде достатнім для здійснення виплат, строк яких настає в тому самому періоді; а майбутні виплати, зароблені протягом поточного періоду, будуть сплачені з майбутніх внесків; та
 - б) виплати працівникам визначаються за строком надання ними послуг, і в суб'єктів господарювання – учасників програми немає жодних реальних способів вийти з програми без сплати внеску за виплати, зароблені працівниками до дати виходу з програми. Така програма створює актуарний ризик для суб'єкта господарювання: якщо остаточні витрати на виплати, вже зароблені на кінець звітного періоду, є більшими ніж очікувані, суб'єкт господарювання буде зобов'язаним або збільшити свої внески, або переконати працівників погодитися на зменшення виплат. Отже, така програма є програмою з визначеними виплатами.
- 36 Якщо є достатньо інформації про програму з визначеними виплатами за участю кількох працедавців, то суб'єкт господарювання обліковує свою пропорційну частку зобов'язання за визначеними виплатами, активів програми та витрат після закінчення трудової діяльності, пов'язаних з програмою, так само, як в рамках будь-якої іншої програми з визначеними виплатами. Проте суб'єкт господарювання може не мати можливості достатньо достовірно визначити з метою обліку свою частку у базовому фінансовому стані та результатах діяльності програми. Це може статися, якщо:

- а) суб'єкти господарювання – учасники програми наражаються на актуарні ризики, пов'язані із теперішніми та колишніми працівниками інших суб'єктів господарювання, у результаті чого немає послідовної та достовірної основи для розподілу зобов'язань, активів програми та витрат між окремими суб'єктами господарювання – учасниками програми; або
- б) суб'єкт господарювання не має доступу до достатньої інформації про програму, яка задовольняє вимоги цього Стандарту.

У таких випадках суб'єкт господарювання веде облік програми так, ніби вона є програмою з визначеним внеском, та розкриває інформацію, що її вимагає пункт 148.

- 37 Між програмою за участю кількох працедавців та її учасниками може існувати контрактна угода, що визначає, яким чином надлишок коштів за програмою буде розподілятися між учасниками (або яким чином буде фінансуватися дефіцит коштів). Учасник програми за участю кількох працедавців з такою угодою, який веде облік такої програми як програми з визначеним внеском згідно з пунктом 34, повинен визнавати актив та зобов'язання, що виникає внаслідок контрактної угоди, та отримані доходи та витрати у прибутку чи збитку.

Ілюстративний приклад до пункту 37

Суб'єкт господарювання бере участь у програмі з визначеними виплатами за участю кількох працедавців, що не проводить оцінок програми на основі МСБО 19. Отже, він веде облік програми, ніби вона є програмою з визначеним внеском. Оцінка фінансування не на основі МСБО 19 показує дефіцит коштів за програмою на суму 100 мільйонів ВО^{а)}. Згідно з договором програмою узгоджено, графік внесків працедавців-учасників програми, згідно з яким дефіцит буде покритий протягом наступних п'яти років. Загальною сумою внесків суб'єкта господарювання згідно з цим договором становить 8 мільйонів ВО.

Суб'єкт господарювання визнає зобов'язання щодо внесків, скориговане з урахуванням вартості грошей у часі, та еквівалентну суму витрат у прибутку чи збитку.

- а) У цьому Стандарті грошові суми деноміновані у "валютних одиницях (ВО)".

- 38 Програми за участю кількох працедавців відрізняються від програм групового управління. Програма групового управління – це просто сукупність програм одного працедавця, об'єднаних для того, щоб дати змогу працедавцям-учасникам об'єднати свої активи з метою інвестицій та скорочення витрат на управління інвестиціями й адміністративних витрат, але вимоги різних працедавців розділяються для виплат на користь саме їхніх працівників. Програми групового управління не викликають жодних особливих проблем у сфері обліку, оскільки в розпорядженні завжди є інформація для того, щоб розглядати їх як будь-яку іншу програму за участю одного працедавця, а також оскільки такі програми не наражають суб'єктів господарювання-учасників на актуарні ризики, пов'язані з теперішніми та колишніми працівниками інших суб'єктів господарювання. Визначення у цьому Стандарті вимагають від суб'єкта господарювання класифікувати програму групового управління як програму з визначеним внеском або як програму з визначеними виплатами відповідно до умов програми (включаючи будь-яке конструктивне зобов'язання, яке виходить за межі офіційних умов).
- 39 **Визначаючи час визнання та спосіб оцінки зобов'язання, пов'язаного зі згортанням програми з визначеними виплатами за участю кількох працедавців або виходом суб'єкта господарювання з програми з визначеними виплатами за участю кількох працедавців, суб'єкт господарювання має застосовувати МСБО 37 "Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи".**

Програми з визначеними виплатами, за якими ризики розподіляються між суб'єктами господарювання під спільним контролем

- 40 Програми з визначеними виплатами, за якими ризики розподіляються між суб'єктами господарювання під спільним контролем (наприклад, між материнським та його дочірніми підприємствами), не є програмами за участю кількох працедавців.
- 41 Суб'єкт господарювання – учасник такої програми повинен отримати інформацію про програму в цілому, оцінену згідно з цим Стандартом на основі припущень, що застосовуються до програми в цілому. В разі наявності угоди або встановленої політики щодо віднесення на суб'єктів

господарювання окремої групи чистих витрат на визначену виплату за програмою в цілому, оцінених згідно з цим Стандартом, суб'єкт господарювання повинен визнати у своїй окремій або індивідуальній фінансовій звітності віднесені таким чином чисті витрати на визначену виплату. В разі відсутності такої програми або політики чисті витрати на визначену виплату повинні визнаватись в окремій або індивідуальній фінансовій звітності суб'єкта господарювання групи, яка юридично є фінансуючим працедавцем у програмі. Інші суб'єкти господарювання групи повинні визнати у своїй окремій або індивідуальній фінансовій звітності вартість, що дорівнює їх внеску, який підлягає сплаті за період.

- 42 Участь у такій програмі є операцією з пов'язаними сторонами для кожного окремого суб'єкта господарювання групи. Отже, суб'єкт господарювання розкриває у своїй окремій або індивідуальній фінансовій звітності інформацію, що її вимагає пункт 149.

Державні програми

- 43 Суб'єктові господарювання слід обліковувати державну програму так само, як і програму за участю кількох працедавців (див. пункти 32–39).
- 44 Створення державних програм обумовлено законодавством і стосується всіх суб'єктів господарювання (або всіх суб'єктів господарювання певної категорії, наприклад, конкретної галузі), управління ними здійснюють національні або місцеві державні органи або інші органи (наприклад, незалежне агентство, створене спеціально з цією метою), які не підлягають контролю або впливу з боку суб'єкта господарювання, який звітує. Деякі програми, створені суб'єктом господарювання, передбачають як обов'язкові виплати, що замінюють виплати, які так чи інакше були б надані згідно з державною програмою, так і додаткові добровільні виплати. Такі програми не є державними програмами.
- 45 Державні програми характеризуються як програми з визначеним внеском або з визначеними виплатами залежно від зобов'язань суб'єкта господарювання за програмою. Багато державних програм фінансуються на основі поточних надходжень: внески встановлюються на такому рівні, який, як очікується, буде достатнім для здійснення необхідних виплат, строк сплати яких настає в той самий період; майбутні виплати, зароблені протягом поточного періоду, сплачуватимуться з майбутніх внесків. Однак за багатьма державними програмами суб'єкт господарювання не має юридичного або конструктивного зобов'язання щодо здійснення цих майбутніх виплат: єдиним його зобов'язанням є сплата внесків тоді, коли настає строк їх сплати, і якщо суб'єкт господарювання звільняє учасників державної програми, в нього не буде зобов'язання здійснювати виплати, зароблені його власними працівниками у попередні роки. З цієї причини державні програми, як правило, визначаються як програми з визначеним внеском. Проте, коли державна програма є програмою з визначеними виплатами, суб'єкт господарювання застосовує пункти 32–39.

Застраховані виплати

- 46 Суб'єкт господарювання може сплачувати страхові премії для фінансування програми виплат після закінчення трудової діяльності. Суб'єктові господарювання слід розглядати таку програму як програму з визначеним внеском, якщо у суб'єкта господарювання не буде (або прямо через програму, або непрямо) юридичного або конструктивного зобов'язання щодо:
- а) здійснення виплат прямо працівникам, коли настає строк сплати; або
 - б) сплати подальших платежів, якщо страховик не здійснює всі майбутні виплати працівникам, пов'язані з наданням послуг працівниками в поточному і попередньому періодах.

Якщо в суб'єкта господарювання залишається таке юридичне або конструктивне зобов'язання, йому слід розглядати цю програму як програму з визначеними виплатами.

- 47 Виплати, застраховані страховим полісом, не повинні безпосередньо або автоматично відноситися до зобов'язань суб'єкта господарювання щодо виплат працівникам. Програми виплат після закінчення трудової діяльності зі страховими полісами підлягають такому самому розмежуванню між бухгалтерським обліком та фінансуванням, як інші фінансовані програми.
- 48 Якщо суб'єкт господарювання фінансує зобов'язання щодо виплат після закінчення трудової діяльності шляхом внесків до страхового полісу, згідно з яким у суб'єкта господарювання (або

непрямо через програму, або прямо, через механізм встановлення майбутніх премій, або через стосунки пов'язаної сторони зі страховиком) залишається юридичне або конструктивне зобов'язання, то сума сплати премій не дорівнює виплатам за угодою з визначеним внеском. У такому разі суб'єкт господарювання:

- а) обліковує кваліфікований страховий поліс як актив програми (див. пункт 8); та
- б) визнає інші страхові поліси як права на відшкодування (якщо поліси відповідають критерію, визначеному у пункті 116).

- 49 Якщо страховий поліс виписаний на ім'я конкретного учасника або групи учасників програми і суб'єкт господарювання не має жодного юридичного або конструктивного зобов'язання щодо покриття будь-якого збитку за контрактом, то суб'єкт господарювання не зобов'язаний здійснювати виплати працівникам, а цілковиту відповідальність щодо здійснення виплат несе страховик. Сплата фіксованих премій згідно з таким контрактом є, за своєю сутністю, розрахунком за заборгованістю щодо виплат працівникам, а не інвестицією з метою виконання цього зобов'язання. Отже, суб'єкт господарювання більше не має ні активу, ні зобов'язання. Таким чином, суб'єкт господарювання розглядає такі виплати як внески до програми з визначеним внеском.

Виплати після закінчення трудової діяльності: програми з визначеним внеском

- 50 Облік програм з визначеним внеском простий, оскільки зобов'язання суб'єкта господарювання, що звітує, за кожний період визначаються сумами, які слід внести за цей період. Отже, жодних актуарних припущень для оцінки зобов'язань чи витрат не треба, і можливості для будь-якого актуарного прибутку або збитку немає. Більше того, зобов'язання оцінюються на недисконтованій основі, крім випадків, коли не очікується, що вони будуть погашені у повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення річного звітного періоду, у якому працівники надають відповідні послуги.

Визнання та оцінка

- 51 Якщо працівник надав послуги суб'єктові господарювання протягом періоду, то суб'єктові господарювання слід визнати внески, що підлягають сплаті до програми з визначеним внеском в обмін на цю послугу:
- а) як зобов'язання (нараховані витрати) після вирахування будь-якого вже сплаченого внеску. Якщо вже сплачений внесок перевищує внесок, що підлягає сплаті за надання послуг до кінця звітного періоду, суб'єктові господарювання слід визнавати це перевищення як актив (сплачені авансом витрати) тією мірою, якою цей аванс приведе, наприклад, до зменшення майбутніх платежів або грошового відшкодування;
 - б) як витрати, якщо інший МСФЗ не вимагає або не дозволяє включення внесків у собівартість активу (див., наприклад, МСБО 2 та МСБО 16).
- 52 Якщо не очікується, що внески до програми з визначеним внеском будуть погашені у повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення річного звітного періоду, у якому працівники надають відповідні послуги, їх слід дисконтувати з використанням ставки дисконту, визначеної в пункті 83.

Розкриття інформації

- 53 Суб'єктові господарювання слід розкривати суму, визнану як витрати для програм із визначеним внеском.
- 54 Якщо цього вимагає МСБО 24, суб'єкт господарювання розкриває інформацію про внески до програм з визначеним внеском для провідного управлінського персоналу.

Виплати після закінчення трудової діяльності: програми з визначеними виплатами

- 55 Облік програм з визначеними виплатами є складним, оскільки для оцінки зобов'язань та витрат потрібні актуарні припущення, а також є можливість актуарних прибутків та збитків. Більше того,

зобов'язання оцінюють на дисконтованій основі, тому що їх можна погасити через багато років після надання відповідних послуг працівниками.

Визнання та оцінка

- 56 Програми з визначеними виплатами можуть бути нефінансовані або фінансовані повністю чи частково внесками суб'єкта господарювання (а інколи і його працівників) у суб'єкт господарювання або фонд, який юридично відокремлений від суб'єкта господарювання, що звітує, та від того, що здійснює виплати працівникам. Здійснення фінансованих виплат тоді, коли настає строк сплати, залежить не лише від фінансового стану та результатів інвестиційної діяльності фонду, а й від спроможності та готовності суб'єкта господарювання усунути будь-який дефіцит активів фонду. Таким чином, суб'єкт господарювання, по суті, бере на себе актуарні та інвестиційні ризики, пов'язані з програмою. Отже, витрати, визнані для програми з визначеними виплатами, не обов'язково будуть сумою внеску, який підлягає сплаті за певний період.
- 57 Облік суб'єктом господарювання програми з визначеними виплатами включає такі кроки:
- а) визначення дефіциту або надлишку. Сюди входить:
 - (i) використання актуарного методу, методу нарахування прогнозованих одиниць, які дають змогу достовірно оцінити остаточну вартість для суб'єкта господарювання виплати, що її заробили працівники в обмін на свої послуги у поточному та попередніх періодах (див. пункти 67–69). Для цього суб'єктові господарювання треба визначити, яка частка виплат відноситься до поточного та попередніх періодів (див. пункти 70–74), та попередньо оцінити (актуарні припущення) демографічні змінні (такі як плінність та смертність працівників) і фінансові змінні (такі як майбутні збільшення заробітної плати та витрат на медичне обслуговування), які впливатимуть на вартість виплат (див. пункти 75–98);
 - (ii) дисконтування цих виплат з метою визначення теперішньої вартості зобов'язання за визначеними виплатами та вартості поточних послуг (див. пункти 67–69 та 83–86);
 - (iii) вирахування справедливої вартості будь-яких активів програми (див. пункти 113–115) з теперішньої вартості зобов'язання за визначеною виплатою;
 - б) визначення суми чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою як суми дефіциту або надлишку, визначеної в а), скоригованої з урахуванням впливу обмеження чистого активу за визначеною виплатою "стелею верхньою межею" активу (див. пункт 64);
 - в) визначення сум, які мають бути визнані у прибутку або збитку:
 - (i) вартість поточних послуг (див. пункти 70–74 та пункт 122А);
 - (ii) вартість будь-яких раніше наданих послуг, а також прибуток або збиток від розрахунку (див. пункти 99–112);
 - (iii) чистий відсоток за чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою (див. пункти 123–126);
 - г) визначення переоцінок чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою, які мають бути визнані в іншому сукупному доході, до яких належать:
 - (i) актуарні прибутки або збитки (див. пункти 128 та 129);
 - (ii) прибуток від активів програми, за винятком сум, включених до чистого відсотка за чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою (див. пункт 130); та
 - (iii) будь-яка зміна впливу "верхньої межі" активу (див. пункт 64), за винятком сум, включених до чистого відсотка за чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою.

Якщо суб'єкт господарювання має більше однієї програми з визначеними виплатами, то суб'єкт господарювання застосовує ці процедури до кожної суттєвої програми окремо.

- 58 **Суб'єкт господарювання має визначати чисте зобов'язання (актив) за визначеними виплатами з достатньою регулярністю таким чином, щоб суми, визнані у фінансовій звітності, суттєво не відрізнялися від сум, які були б визначені на кінець звітного періоду.**
- 59 Цей Стандарт заохочує, але не вимагає, щоб суб'єкт господарювання залучав кваліфікованого актуарія для оцінки всіх суттєвих зобов'язань щодо виплат після закінчення трудової діяльності. З практичних причин суб'єкт господарювання може запросити кваліфікованого актуарія детально

оцінити зобов'язання до кінця звітної періоду. Однак результати цього оцінювання оновлюються з урахуванням будь-яких суттєвих операцій та інших суттєвих змін обставин (включаючи зміни ринкових цін та ставок відсотка), які відбулися до кінця звітної періоду.

- 60 В деяких випадках попередні оцінки, середні значення та приблизні розрахункові значення можуть надати достовірне наближення детальних розрахунків, проілюстрованих у цьому Стандарті.

Облік конструктивного зобов'язання

- 61 Суб'єкт господарювання має обліковувати не лише свої юридичні зобов'язання згідно з офіційними умовами програми з визначеними виплатами, а й будь-які конструктивні зобов'язання, які виникають у результаті неофіційної практики діяльності суб'єкта господарювання. Неофіційна практика діяльності призводить до виникнення конструктивних зобов'язань тоді, коли в суб'єкта господарювання немає жодної реальної альтернативи, крім здійснення виплат працівникам. Прикладом конструктивного зобов'язання є випадок, коли зміна неофіційної практики діяльності суб'єкта господарювання призводить до неприйнятного порушення його взаємовідносин з працівниками.
- 62 Офіційні умови програми з визначеними виплатами можуть дозволяти суб'єктові господарювання припиняти виконання його зобов'язань згідно з програмою. Однак для суб'єкта господарювання, як правило, важко припинити виконання своїх зобов'язань згідно з програмою (без оплати), якщо він бажає зберегти своїх працівників. Отже, якщо немає доказів протилежного, облік виплат після закінчення трудової діяльності припускає, що суб'єкт господарювання, який на поточний момент обіцяє надати такі виплати, продовжить чинити так само протягом періоду трудової діяльності, що залишився працівникам.

Звіт про фінансовий стан

- 63 Суб'єкт господарювання має визнавати чисте зобов'язання (актив) з визначеними виплатами у звіті про фінансовий стан.
- 64 Коли суб'єкт господарювання має надлишок у програмі з визначеними виплатами, то він оцінює чистий актив за визначеною виплатою за меншою з таких двох величин:
- а) надлишок у програмі з визначеними виплатами; та
 - б) "верхня межа" активу, визначена з використанням дисконтної ставки, визначеної в пункті 83.
- 65 Чистий актив за визначеною виплатою може виникати, якщо програма з визначеними виплатами була надмірно фінансована або якщо виник актуарний прибуток. Суб'єкт господарювання визнає чистий актив за визначеною виплатою у таких випадках, оскільки:
- а) суб'єкт господарювання контролює ресурс, який дає змогу використовувати цей надлишок для створення майбутніх вигід;
 - б) цей контроль є результатом минулих подій (внесків, сплачених суб'єктом господарювання, та послуг, наданих працівником); та
 - в) майбутні економічні вигоди доступні суб'єктові господарювання у формі скорочення майбутніх внесків або повернення грошових коштів прямо суб'єктові господарювання чи непрямо іншій програмі з дефіцитом коштів. "Верхньою межею" активу є теперішня вартість таких майбутніх виплат.

Визнання та оцінка: теперішня вартість зобов'язань за визначеними виплатами та вартість поточних послуг

- 66 Остаточна вартість програми з визначеними виплатами може зазнавати впливу різних змінних, таких як розмір остаточної заробітної плати, плинність та смертність працівників, внески працівників та тенденції витрат на медичне обслуговування. Остаточна вартість програми є невизначеною, і ця невизначеність, імовірно, зберігатиметься тривалий час. Для того щоб оцінити теперішню вартість

зобов'язань згідно з програмою виплат після закінчення трудової діяльності та пов'язану з ними вартість поточних послуг, треба:

- а) застосовувати метод актуарної оцінки (див. пункти 67–69);
- б) віднести виплати до періодів надання послуг (див. пункти 70–74); та
- в) зробити актуарні припущення (див. пункти 75–98).

Метод актуарної оцінки

- 67 Суб'єктові господарювання слід використовувати метод нарахування прогнозованих одиниць для визначення теперішньої вартості своїх зобов'язань за визначеними виплатами та відповідну вартість поточних послуг, а також, якщо це необхідно, вартість раніше наданих послуг.
- 68 Метод нарахування прогнозованих одиниць (інколи його називають методом нарахованої виплати, розподіленої пропорційно на період надання послуг, або методом “виплати/кількість років надання послуг”) розглядає кожен період надання послуг як такий, що веде до виникнення права на додаткову одиницю виплати (див. пункти 70–74), та оцінює кожен одиницю окремо з метою формування остаточного зобов'язання (див. пункти 75–98).

Ілюстративний приклад до пункту 68					
Одноразова виплата підлягає сплаті після закінчення надання послуг і дорівнює 1 відсоткові кінцевої заробітної плати за кожен рік надання послуг. Заробітна плата за рік 1 складає 10 000 ВО, і припускається, що вона зростатиме на 7 відсотків (складний відсоток) кожного року. Використана ставка дисконту становить 10 відсотків на рік. Наступна таблиця показує, як формується зобов'язання щодо працівника, який, як очікується, звільниться наприкінці року 5, припускаючи, що не відбудеться жодних змін в актуарних припущеннях. Для спрощення в цьому прикладі зігноровано додаткове коригування, необхідне для відображення ймовірності того, що цей працівник може залишити суб'єкт господарювання раніше або пізніше вказаної дати.					
<i>Рік</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
	<i>ВО</i>	<i>ВО</i>	<i>ВО</i>	<i>ВО</i>	<i>ВО</i>
<i>Виплати, що їх розподіляють на:</i>					
– попередні роки	0	131	262	393	524
– поточний рік (1% остаточної заробітної плати)	131	131	131	131	131
– поточний та попередні роки	131	262	393	524	655
<i>Зобов'язання на початок періоду</i>	–	89	196	324	476
<i>Ставка відсотка 10%</i>	–	9	20	33	48
<i>Вартість поточних послуг</i>	89	98	108	119	131
<i>Зобов'язання на кінець періоду</i>	89	196	324	476	655

Ілюстративний приклад до пункту 68*Примітки:*

1. *Зобов'язання на початок періоду є теперішньою вартістю виплат, що їх розподіляють на попередні роки.*
2. *Вартість поточних послуг є теперішньою вартістю виплат, що їх розподіляють на поточний рік.*
3. *Зобов'язання на кінець періоду є теперішньою вартістю виплат, що їх розподіляють на поточний та попередні роки.*

- 69 Суб'єкт господарювання дисконтує повну суму зобов'язання з виплат після закінчення трудової діяльності, навіть якщо очікується, що розрахунок за частиною зобов'язання здійснений протягом дванадцяти місяців після звітного періоду.

Віднесення виплат до періодів надання послуг

- 70 Визначаючи теперішню вартість своїх зобов'язань за визначеними виплатами та відповідну вартість поточних послуг, а також (якщо це доречно) вартість раніше наданих послуг, суб'єктові господарювання слід відносити виплати до періодів надання послуг згідно з формулою надання виплат за програмою. Проте, якщо надання послуг працівником у наступні роки призведе до значно вищого рівня виплат, аніж у попередні роки, суб'єктові господарювання слід відносити виплати на прямолінійній основі:
- а) з дати, коли послуги працівника вперше спричиняють здійснення виплат згідно з програмою (незалежно від того, чи впливає на розмір виплат подальше надання послуг);
 - б) до дати, коли подальше надання послуг працівником не приведе до значної суми майбутніх виплат згідно з програмою, крім випадків підвищення заробітної плати в майбутньому.
- 71 За методом нарахування прогнозованих одиниць суб'єкт господарювання має відносити виплати до поточного періоду (з метою визначення вартості поточних послуг) та до поточного і попередніх періодів (з метою визначення теперішньої вартості зобов'язань за визначеними виплатами). Суб'єкт господарювання відносить виплати до періодів, коли виникає зобов'язання надавати виплати після закінчення трудової діяльності. Таке зобов'язання виникає під час надання працівником послуг в обмін на виплати після закінчення трудової діяльності, що їх суб'єкт господарювання очікує сплатити в майбутніх звітних періодах. Актуарні методи дозволяють суб'єктові господарювання оцінювати таке зобов'язання з достовірністю, достатньою для обґрунтування визнання зобов'язання.

Ілюстративні приклади до пункту 71

1. Програма з визначеними виплатами передбачає одноразову виплату сумою 100 ВО, яка підлягає сплаті при виході на пенсію за кожен рік надання послуг.
Виплата сумою 100 ВО відноситься до кожного року. Вартість поточних послуг є теперішньою вартістю суми 100 ВО. Теперішня вартість зобов'язання за визначеною виплатою є теперішньою вартістю суми 100 ВО, помноженою на кількість років надання послуг до кінця звітного періоду.
Якщо виплата підлягає сплаті відразу після того, як працівник залишає суб'єкт господарювання, вартість поточних послуг та теперішня вартість зобов'язання за визначеною виплатою відображають дату, коли працівник, як очікується, звільниться. Тобто завдяки впливу дисконтування вони є меншими, ніж суми, які були б визначені, якби працівник звільнився на кінець звітного періоду.
2. Програма передбачає місячну пенсію у розмірі 0,2 відсотка від суми кінцевої заробітної плати за кожен рік надання послуг. Пенсія підлягає сплаті після досягнення працівником віку

Ілюстративні приклади до пункту 71

65 років.

Виплата, що дорівнює теперішній вартості (на очікувану дату виходу на пенсію) щомісячної пенсії у розмірі 0,2 відсотка оціненої остаточної заробітної плати, яка підлягає сплаті, починаючи з очікуваної дати виходу на пенсію до очікуваної дати смерті, відноситься до кожного року надання послуг. Вартість поточних послуг є теперішньою вартістю цієї виплати. Теперішня вартість зобов'язання за визначеною виплатою є теперішньою вартістю виплат щомісячної пенсії у розмірі 0,2 відсотка остаточної заробітної плати, помноженою на кількість років надання послуг до кінця звітного періоду. Вартість поточних послуг і теперішня вартість зобов'язання за визначеною виплатою дисконтуються, оскільки виплати пенсій починаються після 65 років.

- 72 Надання працівником послуг спричиняє виникнення зобов'язання за програмою з визначеними виплатами, навіть якщо виплати залежать від майбутньої трудової діяльності працівника (іншими словами, вони не гарантовані). Надання послуг працівником до дати гарантії спричиняє виникнення конструктивного зобов'язання, оскільки в кінці кожного наступного звітного періоду зменшується сума майбутніх послуг, що їх працівник має надати до того, як він отримає право на виплати. Оцінюючи своє зобов'язання за визначеними виплатами, суб'єкт господарювання розглядає ймовірність того, що деякі працівники можуть не відповідати вимогам щодо гарантування пенсій. Так само, хоча деякі виплати після закінчення трудової діяльності (наприклад, виплати на медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності) підлягають сплаті лише якщо відбувається певна визначена подія тоді, коли працівник уже не працює, зобов'язання виникає під час того, як працівник надає послуги, що дадуть йому право на отримання виплат за умови, якщо певна визначена подія відбудеться. Ймовірність того, що певна визначена подія відбудеться, впливає на оцінку зобов'язання, але не встановлює самий факт існування зобов'язання.

Ілюстративні приклади до пункту 72

1. Згідно з програмою здійснюється виплата сумою 100 ВО за кожен рік надання послуг. Виплати стають гарантованими після десяти років надання послуг.
Виплата сумою 100 ВО відноситься до кожного року. У кожному з перших десяти років вартість поточних послуг та теперішня вартість зобов'язання відображають імовірність того, що працівник може не надавати послуги протягом повних десяти років.
2. Згідно з програмою здійснюється виплата сумою 100 ВО за кожен рік надання послуг, виключаючи надання послуг до 25-річного віку. Виплати стають гарантованими негайно.
Виплати не відносяться до періоду надання послуг до 25-річного віку, оскільки надання послуг до цієї дати не приводить до виплат (умовних або безумовних). Виплати сумою 100 відносяться до кожного наступного року.

- 73 Зобов'язання збільшується до дати, коли подальше надання послуг працівником не приведе до будь-якої суттєвої суми подальших виплат. Отже, усі виплати відносяться до періодів, що закінчуються на цю дату або раніше. Виплати відносяться до кожного окремого облікового періоду згідно з формулою виплат програми. Проте, якщо надання послуг працівником у подальші роки приведе до значно вищого рівня виплат, ніж у попередні роки, суб'єкт господарювання відносить виплати на прямолінійній основі до дати, коли подальше надання послуг працівником більше не буде приводити до значних сум подальших виплат. Це відбувається тому, що надання послуг працівником протягом усього періоду в будь-якому випадку приведе до виплат на такому підвищеному рівні.

Ілюстративні приклади до пункту 73

1. Згідно з програмою здійснюється одноразова виплата сумою 1000 ВО, яка стає гарантованою після десяти років надання послуг. Програма не передбачає здійснення подальших виплат за подальше надання послуг.

Ілюстративні приклади до пункту 73

Виплату сумою 100 ВО (1000 ВО поділити на десять) відносять до кожного з перших десяти років.

В кожному з перших десяти років вартість поточних послуг відображає ймовірність того, що працівник може не надавати послуги протягом повних десяти років. Цю виплату до наступних років не відносять.

2. Згідно з програмою здійснюється одноразова виплата сумою 2000 ВО всім працівникам, які у віці 55 років продовжують працювати після 20 років надання послуг, або тим, які у віці 65 років продовжують працювати, – незалежно від стажу.

Для тих працівників, які починають працювати до досягнення 35-річного віку, виплати за послуги, згідно з програмою, вперше здійснюються після досягнення ними віку 35 років (працівник може звільнитися у віці 30 років та повернутися до суб'єкта господарювання у віці 33 років, що не матиме жодного впливу на суму чи на час отримання виплат). Такі виплати залежать від подальшого надання послуг. Надання послуг після 55-річного віку також не приводить до суттєвої суми подальших виплат. Для таких працівників суб'єкт господарювання відносить виплату сумою 100 ВО (2000 ВО поділити на двадцять) до кожного року, починаючи від 35-річного до 55-річного віку.

Для тих працівників, які починають працювати у віці від 35 до 45 років, надання послуг протягом більше ніж 20 років не приведе до суттєвої суми подальших виплат. Для таких працівників суб'єкт господарювання відносить виплату сумою 100 (2000 поділити на двадцять) до кожного з перших двадцяти років.

Для працівника, який починає працювати у віці 55 років, надання послуг протягом більше ніж 10 років не приведе до суттєвої суми подальших виплат. Для такого працівника суб'єкт господарювання відносить виплату сумою 200 ВО (2000 ВО поділити на десять) до кожного з перших десяти років.

Для всіх працівників вартість поточних послуг та теперішня вартість зобов'язання відображає ймовірність того, що працівник може не надавати послуги протягом повного необхідного строку.

3. Згідно з програмою виплат працівникам на медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності, відшкодовується 40 відсотків витрат працівника на медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності, якщо працівник звільняється після більше десяти і менше двадцяти років надання послуг, та 50 відсотків таких витрат, якщо працівник звільняється після двадцяти або більше років надання послуг.

Згідно з формулою виплат програми суб'єкт господарювання відносить 4 відсотки теперішньої вартості очікуваних витрат на медичне обслуговування (40 відсотків поділити на десять) до кожного з перших десяти років та 1 відсоток (10 відсотків поділити на десять) до кожного з других десяти років. Вартість поточних послуг кожного року відображає ймовірність того, що працівник може не надавати послуги протягом повного необхідного строку, щоб заробити частину виплат або всі виплати. Для працівників, які, як очікується, звільняються протягом 10-річного строку, віднесення виплат не здійснюється.

4. Згідно з програмою виплат працівникам на медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності відшкодовується 10 відсотків витрат працівника на медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності, якщо працівник звільняється після більше десяти і менше двадцяти років надання послуг, та 50 відсотків таких витрат, якщо працівник звільняється після двадцяти або більше років надання послуг.

Надання послуг у подальші роки приведе до значно вищого рівня виплат, ніж у попередні роки. Отже, для працівників, які, як очікується, звільняються після двадцяти або більше років, суб'єкт господарювання відносить виплати на прямолінійній основі згідно з пунктом 71. Надання послуг протягом більше двадцяти років не приведе до суттєвого підвищення суми подальших виплат. Отже, виплата, віднесена до кожного з перших двадцяти років, дорівнює 2,5 відсоткам теперішньої вартості очікуваних витрат на медичне обслуговування (50 відсотків поділити на двадцять).

Ілюстративні приклади до пункту 73

Для працівників, які, як очікується, звільняться між 10 та 20 роками, виплати, віднесені до кожного з перших десяти років, дорівнюють 1 відсотку теперішньої вартості очікуваних витрат на медичне обслуговування.

Для таких працівників виплати не відносяться до періоду надання послуг від закінчення десятого року та прогнозованою датою звільнення.

Для працівників, які, як очікується, звільняться протягом десяти років, віднесення виплат не здійснюється.

74 Якщо сума виплат є постійною пропорційною часткою кінцевої заробітної плати за кожний рік надання послуг, то майбутні збільшення заробітної плати впливатимуть на суму, необхідну для розрахунку за наявним зобов'язанням за послуги до кінця звітного періоду, але не створюватимуть додаткового зобов'язання. Отже:

- а) згідно з пунктом 70б), збільшення заробітної плати не приводить до подальших виплат, навіть якщо сума виплат залежить від остаточної заробітної плати; та
- б) сума виплат, віднесена до кожного періоду, є постійною пропорційною часткою заробітної плати, від якої залежать ці виплати.

Ілюстративний приклад до пункту 74

Працівники отримують право на виплати у розмірі 3 відсотків від кінцевої заробітної плати за кожний рік надання послуг до досягнення 55-річного віку.

Виплати у розмірі 3 відсотків від попередньо оціненої кінцевої заробітної плати відносяться до кожного року надання послуг до досягнення 55-річного віку. Згідно з програмою після цієї дати подальше надання послуг працівником не призведе до значної суми подальших виплат. Після досягнення цього віку віднесення виплати до послуг не здійснюється.

Актурні припущення

75 Актурні припущення повинні бути неупередженими та взаємно сумісними.

76 Актурні припущення є найкращими оцінками суб'єкта господарювання тих змінних, які визначатимуть остаточні витрати на забезпечення виплат після закінчення трудової діяльності. Актурні припущення охоплюють:

- а) демографічні припущення щодо майбутніх характеристик теперішніх та колишніх працівників (та їхніх утриманців), які мають право на отримання виплат. Демографічні припущення розглядають такі питання:
 - i) смертність (див. пункти 81 та 82);
 - ii) показники плинності кадрів, непрацездатності та передчасного виходу на пенсію;
 - iii) пропорційна частка учасників програми, які мають утриманців з правом на отримання виплат;
 - iv) пропорційна частка учасників програми, які оберуть кожен з можливих варіантів виплат, передбачених умовами програми; та
 - v) кількість заявок за програмами медичного обслуговування;
- б) фінансові припущення, які розглядають такі статті:
 - i) ставка дисконту (див. пункти 83–86);
 - ii) рівні виплат за виключенням будь-яких витрат на виплати, які мають бути здійснені працівниками, та майбутня заробітна плата (див. пункти 87–95);
 - iii) у разі виплат на медичне обслуговування – майбутні витрати на медичне обслуговування, включаючи витрати на обробку заявок (тобто витрати, які будуть понесені у процесі проходження та вирішення заявок, в тому числі оплата юридичних послуг та послуг фахівця з перерахунку виплат) (див. пункти 96–98); та

- iv) податки, які мають бути сплачені програмою за внесками, пов'язаними з послугою до звітної дати, або за виплатами внаслідок надання такої послуги.

- 77 Актуарні припущення є неупередженими, якщо вони не є ні необачними, ні надмірно консервативними.
- 78 Актуарні припущення є взаємно сумісними, якщо вони відображають економічні взаємовідносини між такими чинниками, як інфляція, зростання ставок заробітної плати та ставки дисконту. Наприклад, усі припущення, які залежать від конкретного рівня інфляції (такі як припущення щодо ставки відсотка та збільшення заробітної плати і виплат) у будь-який окремо взятий період у майбутньому, припускають однаковий рівень інфляції в цей період.
- 79 Суб'єкт господарювання визначає ставку дисконту та інші фінансові припущення в номінальному (встановленому) вираженні, якщо оцінка в реальному (скоригованому на інфляцію) вираженні не є достовірнішою, наприклад, за умов гіперінфляції економіки (див. МСБО 29 "*Фінансова звітність в умовах гіперінфляції*") або якщо виплати залежать від індексації та існує достатньо розвинений ринок індексованих облігацій у тій самій валюті та з такими самими строками розрахунку.
- 80 **Фінансові припущення мають базуватися на ринкових прогнозах (на кінець звітного періоду) за період, протягом якого має бути здійснений розрахунок за зобов'язаннями.**

Актуарні припущення: смертність

- 81 Суб'єкт господарювання має визначити свої припущення щодо смертності, посилаючись на свою найкращу оцінку смертності учасників програми як протягом трудової діяльності, так і після її звершення.
- 82 Щоб оцінити остаточну вартість виплати, суб'єкт господарювання бере до уваги очікувані зміни смертності, наприклад, змінюючи стандартні таблиці смертності з урахуванням удосконалених оцінок смертності.

Актуарні припущення: ставка дисконту

- 83 Ставку, яку використовують для дисконтування зобов'язань за виплатами після закінчення трудової діяльності (як фінансованих, так і нефінансованих), слід визначати за допомогою ринкової прибутковості (на кінець звітного періоду) корпоративних облігацій високої якості. Для валют, для яких немає розвиненого ринку корпоративних облігацій високої якості, використовують ринкову прибутковість (на кінець звітного періоду) державних облігацій, які повинні бути виражені у цій валюті. Валюта та строки погашення корпоративних або державних облігацій повинні відповідати валюті та прогнозованому строку погашення зобов'язань за виплатами після закінчення трудової діяльності.
- 84 Актуарним припущенням, яке має суттєве значення, є ставка дисконту. Ставка дисконту відображає вартість грошей у часі, а не актуарний чи інвестиційний ризик. Крім того, ставка дисконту не відображає властивий конкретному суб'єктові господарювання кредитний ризик, який несуть кредитори суб'єкта господарювання, вона не відображає також ризик того, що майбутній досвід може відрізнятись від актуарних припущень.
- 85 Ставка дисконту відображає прогнозований час здійснення виплат. На практиці суб'єкт господарювання часто досягає цього шляхом застосування єдиної середньозваженої ставки дисконту, яка відображає прогнозований час, суму виплат та валюту, в якій виплати підлягають сплаті.
- 86 У деяких випадках може не існувати розвиненого ринку облігацій з достатньо тривалим строком погашення, який би відповідав прогнозованому строку погашення всіх виплат. У таких випадках суб'єкт господарювання використовує поточні ринкові ставки з відповідним строком для дисконтування платежів з меншим строком погашення та оцінює ставку дисконту для платежів з тривалішим строком погашення шляхом екстраполяції поточних ринкових ставок за кривою прибутковості. Малоімовірно, що загальна теперішня вартість зобов'язання за визначеними виплатами буде особливо чутливою до ставки дисконту, застосованої до частки виплат, що підлягають сплаті після остаточного строку погашення наявних корпоративних чи державних облігацій.

Актурні припущення: заробітна плата, виплати та витрати на медичне обслуговування

- 87 Суб'єкт господарювання оцінює свої зобов'язання за визначеною виплатою на основі, яка відображає таке:
- а) виплати, встановлені за умовами програми (або такі, що впливають з будь-яких конструктивних зобов'язань, які виходять за межі цих умов) на кінець звітного періоду;
 - б) будь-які попередньо оцінені збільшення заробітної плати у майбутньому, що впливають на виплати, які мають бути виплачені;
 - в) вплив будь-якого обмеження участі працедавця у вартості майбутніх виплат;
 - г) внески працівників або третіх сторін, що зменшують остаточну вартість для суб'єкта господарювання таких виплат; та
 - г) попередньо оцінені майбутні зміни рівня будь-яких державних виплат, що впливають на виплати, які підлягають сплаті згідно з програмою з визначеними виплатами, якщо і тільки якщо:
 - і) ці зміни були введені в дію до кінця звітного періоду; або
 - іі) дані минулих періодів або інші достовірні свідчення вказують на те, що ці державні виплати зміняться яким-небудь передбаченим чином, наприклад, відповідно до майбутніх змін загального рівня цін або загального рівня заробітної плати.
- 88 Актурні припущення відображають майбутні зміни виплат, викладені в офіційних умовах програми (або у конструктивному зобов'язанні, яке виходить за межі цих умов) наприкінці звітного періоду. Це відбувається, наприклад, у таких випадках:
- а) у суб'єкта господарювання є минулий досвід збільшення виплат (наприклад, для зменшення впливу інфляції) і ніщо не вказує на те, що така практика зміниться в майбутньому;
 - б) суб'єкт господарювання зобов'язаний або згідно з офіційними умовами програми (чи конструктивним зобов'язанням, яке виходить за межі офіційних умов програми), або згідно з чинним законодавством використовувати будь-який надлишок коштів у програмі для виплат учасникам програми (див. пункт 108в)); або
 - в) виплати змінюються у відповідь на зміну цільового показника діяльності або іншого критерію. Наприклад, умови програми можуть стверджувати, що будуть виплачені зменшені виплати або що вимагатимуться додаткові внески працівників, якщо активів програми буде недостатньо. Оцінка цього зобов'язання відображає найкращу оцінку впливу цільового показника діяльності або іншого критерію.
- 89 Актурні припущення не відображають майбутніх змін виплат, не встановлених офіційними умовами програми (або конструктивними зобов'язаннями) на кінець звітного періоду. Такі зміни впливатимуть на:
- а) вартість раніше наданих послуг – тією мірою, якою вони змінюють виплати за надання послуг до зміни; та
 - б) вартість поточних послуг за періоди після зміни – тією мірою, якою вони змінюють виплати за надання послуг після зміни.
- 90 Попередні оцінки майбутніх підвищень заробітної плати враховують інфляцію, трудовий стаж, службове просування та інші доречні чинники, такі як пропозиція і попит на ринку праці.
- 91 Деякі програми з визначеними виплатами обмежують внески, сплата яких вимагається від суб'єкта господарювання. Остаточна вартість виплат враховує вплив обмеження на внески. Вплив обмеження на внески визначається за коротшим з таких двох строків:
- а) попередня оцінка строку існування суб'єкта господарювання; та
 - б) попередня оцінка строку існування програми.
- 92 Деякі програми з визначеними виплатами вимагають від працівників або третіх сторін робити внески у вартість програми. Внески працівників зменшують вартість виплат для суб'єкта господарювання. Суб'єкт господарювання аналізує, чи зменшують внески третьої сторони вартість виплат для суб'єкта господарювання, чи вони є правом на відшкодування, як описано в пункті 116. Внески працівників чи третіх сторін є або передбаченими в офіційних умовах програми (чи такими, що виникають внаслідок конструктивного зобов'язання, яке виходить за межі цих умов), або дискреційними.

Дискреційні внески працівників або третіх сторін зменшують вартість послуги після сплати цих внесків до програми.

- 93 Внески працівників або третіх сторін, передбачені офіційними умовами програми, або зменшують вартість послуги (якщо вони пов'язані з послугою), або впливають на переоцінки чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою (якщо вони не пов'язані з послугою). Прикладом внесків, не пов'язаних з послугою, є внески, необхідні для зменшення дефіциту, що виникає внаслідок збитків за активами програми або внаслідок актуарних збитків. Якщо внески працівників або третіх сторін пов'язані з послугою, то ці внески зменшують вартість послуги таким чином:

- а) якщо сума внесків залежить від кількості років надання послуги, то суб'єкт господарювання відносить ці внески до періодів надання послуги, користуючись тим самим методом віднесення, якого вимагає пункт 70 щодо валових виплат (тобто користуючись формулою внесків програми або на прямолінійній основі); або
- б) якщо сума внесків не залежить від кількості років надання послуги, то суб'єктові господарювання дозволяється визнавати такі внески як зменшення вартості послуги у періоді, у якому відповідну послугу надано. Прикладами внесків, які є незалежними від кількості років надання послуги є внески, що становлять фіксований відсоток від заробітної плати працівника, фіксовану суму протягом усього періоду надання послуги або суму, що залежить від віку працівника.

Пункт А1 надає відповідне керівництво до застосування.

- 94 Для внесків працівників або третіх сторін, що відносяться до періодів надання послуги, відповідно до пункту 93(а), наслідком змін таких внесків є :

- а) вартість поточних або раніше наданих послуг (якщо такі зміни не передбачені офіційними умовами програми і не виникають внаслідок конструктивного зобов'язання); або
- б) актуарні прибутки або збитки (якщо такі зміни передбачені офіційними умовами програми або виникають внаслідок конструктивного зобов'язання).

- 95 Деякі види виплат після закінчення трудової діяльності пов'язані з такими змінними, як рівень державних пенсій або державних виплат на медичне обслуговування. Оцінка таких виплат відображає найкращу попередню оцінку таких змінних, які базуються на даних минулого досвіду та інших достовірних свідченнях.

- 96 **У припущеннях щодо витрат на медичне обслуговування слід ураховувати прогнозовані майбутні зміни вартості медичних послуг, зумовлені як інфляцією, так і конкретними змінами витрат на медичне обслуговування.**

- 97 Оцінка виплат на медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності вимагає припущень щодо рівня та частоти майбутніх заявок на медичне обслуговування і витрат на виконання цих заявок. Суб'єкт господарювання попередньо оцінює майбутні витрати на медичне обслуговування на основі даних власного минулого досвіду, доповнених, у разі потреби, даними, взятими з минулого досвіду інших суб'єктів господарювання, страхових компаній, медичних закладів та інших джерел. Попередні оцінки щодо майбутніх витрат на медичне обслуговування враховують вплив технологічних досягнень, зміни схем використання і надання медичних послуг та зміни стану здоров'я учасників програми.

- 98 Рівень і частота заявок особливо залежать від віку, стану здоров'я та статі працівників (та їхніх утриманців) і можуть залежати від інших чинників, зокрема географічного розташування. Отже, дані минулого досвіду коригуються тією мірою, якою демографічний склад населення відрізняється від демографічного складу населення, використаного як основа для цих даних. Вони також коригуються, якщо є достовірне свідчення того, що історичні тенденції не продовжуватимуться.

Вартість раніше наданих послуг і прибутки та збитки від розрахунку

- 99 При визначенні вартості раніше наданих послуг або прибутку чи збитку від розрахунку, суб'єкт господарювання переоцінює чисте зобов'язання (актив) за визначеною виплатою, користуючись поточною справедливою вартістю активів програми та поточними актуарними припущеннями (включаючи поточні ринкові ставки відсотка та інші поточні ринкові ціни), що відображають:

- а) **виплати, які пропонуються за програмою, та активи програми до зміни програми, скорочення або розрахунку; та**
 - б) **виплати, які пропонуються за програмою, та активи програми після зміни програми, скорочення або розрахунку.**
- 100 Суб'єктові господарювання не потрібно розрізняти вартість раніше наданих послуг, що виникає внаслідок зміни програми, вартість раніше наданих послуг, що виникає внаслідок скорочення, та прибуток або збиток від розрахунку, якщо ці операції відбуваються разом. У деяких випадках зміна програми відбувається до розрахунку, наприклад, коли суб'єкт господарювання змінює виплати за програмою, а розрахунок за зміненими виплатами здійснює пізніше. В таких випадках суб'єкт господарювання спершу визнає вартість раніше наданих послуг, а потім – будь-який прибуток чи збиток від розрахунку.
- 101 Розрахунок відбувається разом зі зміною програми та скороченням, якщо дія програми припиняється, внаслідок чого здійснюється розрахунок за зобов'язанням і програма припиняє існування. Проте припинення дії програми не є розрахунком, якщо цю програму замінюють новою програмою, яка пропонує виплати, що по суті є такими самими.
- 101A Якщо відбувається зміна програми, скорочення або розрахунок, суб'єктові господарювання слід визнавати та оцінювати будь-яку вартість раніше наданих послуг або прибуток чи збиток від розрахунку відповідно до пунктів 99–101 та пунктів 102–112. Діючи таким чином, суб'єктові господарювання не слід враховувати вплив «верхньої межі» активу. У такому разі суб'єктові господарювання слід визначити вплив «верхньої межі» активу після зміни програми, скорочення або розрахунку та визнати будь-яку зміну такого впливу відповідно до пункту 57г).

Вартість раніше наданих послуг

- 102 Вартість раніше наданих послуг – це зміна теперішньої вартості зобов'язання за визначеною виплатою, спричинена зміною програми або скороченням.
- 103 **Суб'єкт господарювання визнає вартість раніше наданих послуг як витрати на більш ранню з таких дат:**
- а) **коли відбувається зміна програми або скорочення; та**
 - б) **коли суб'єкт господарювання визнає пов'язані з цим витрати на реструктуризацію (див. МСБО 37) або виплати при звільненні (див. пункт 165).**
- 104 Зміна програми відбувається тоді, коли суб'єкт господарювання запроваджує програму з визначеними виплатами чи виходить з неї або змінює розмір виплат, які підлягають сплаті відповідно до наявної програми з визначеними виплатами.
- 105 Скорочення відбувається тоді, коли суб'єкт господарювання значно зменшує кількість працівників, охоплених програмою. Скорочення може виникнути внаслідок певної окремої події, такої як закриття заводу, припинення певного виду діяльності чи припинення або тимчасове припинення дії програми.
- 106 Вартість раніше наданих послуг може бути або додатною (коли виплати запроваджуються або змінюються таким чином, що теперішня вартість зобов'язання за визначеною виплатою зростає), або від'ємною (коли виплати скасовуються або змінюються так, що теперішня вартість зобов'язання за визначеною виплатою зменшується).
- 107 Коли суб'єкт господарювання зменшує виплати, що підлягають сплаті за наявною програмою з визначеними виплатами, і водночас збільшує інші виплати, що підлягають сплаті за тією ж програмою для тих самих працівників, то суб'єкт господарювання трактує цю зміну як єдину чисту зміну.

108 Вартість раніше наданих послуг не включає:

- а) вплив різниць між фактичним збільшенням заробітної плати та тим, що попередньо припускалося, на зобов'язання щодо здійснення виплат за надання послуг у попередні роки (вартості раніше наданих послуг не існує, оскільки актуарні припущення передбачають прогнозовані розміри заробітної плати);
- б) занижену та завищену оцінку збільшення дискреційних пенсій у випадку, якщо суб'єкт господарювання має конструктивні зобов'язання щодо надання таких підвищень (вартості раніше наданих послуг не існує, оскільки актуарні припущення передбачають такі підвищення);
- в) попередні оцінки підвищення виплат, які є наслідком актуарних прибутків або прибутків від активів програми, що були визнані у фінансовій звітності, і якщо суб'єкт господарювання зобов'язаний, або згідно з офіційними умовами програми (чи конструктивним зобов'язанням, яке виходить за межі цих умов), або згідно з діючим законодавством, використовувати будь-який надлишок коштів програми для виплат учасникам програми, навіть якщо збільшення виплат ще не було офіційно призначене (вартості раніше наданих послуг немає, оскільки отримане в результаті збільшення зобов'язання є актуарним збитком, див. пункт 88); та
- г) збільшення гарантованих виплат (тобто виплат, які не залежать від продовження трудової діяльності у майбутньому, див. пункт 72), якщо, за відсутності нових або підвищених виплат, працівники відповідають вимогам щодо гарантування виплат (вартості раніше наданих послуг не існує, оскільки суб'єкт визнає оцінені витрати на виплати як вартість поточних послуг під час надання послуг).

Прибутки та збитки від розрахунку

109 Прибутки або збитки від розрахунку – це різниця між:

- а) теперішньою вартістю зобов'язання за визначеною виплатою, за яким здійснюється розрахунок, визначеною на дату розрахунку; та
- б) ціною розрахунку, включаючи будь-які активи програми, що передаються, а також будь-які платежі, здійснені безпосередньо суб'єктом господарювання у зв'язку з розрахунком.

110 Суб'єкт господарювання визнає прибуток або збиток від розрахунку за програмою з визначеними виплатами, коли відбувається такий розрахунок.

111 Розрахунок відбувається тоді, коли суб'єкт господарювання здійснює операцію, яка скасовує всі подальші юридичні чи конструктивні зобов'язання щодо частини або повного обсягу виплат, наданих згідно з програмою з визначеними виплатами (окрім здійснення виплат працівникам або від їхнього імені відповідно до умов програми та включених в актуарні припущення). Наприклад, одноразова передача значних зобов'язань працедавця за програмою страховій компанії шляхом придбання страхового полісу є розрахунком; а одноразова сплата грошовими коштами учасникам програми згідно з умовами програми в обмін на їхні права на отримання визначених виплат після закінчення трудової діяльності не є розрахунком.

112 У деяких випадках суб'єкт господарювання купує страховий поліс для фінансування деяких або всіх виплат працівникам, пов'язаних із наданням послуг працівником у поточному та попередньому періодах. Придбання такого полісу не є розрахунком, якщо за суб'єктом господарювання залишається юридичне або конструктивне зобов'язання (див. пункт 46) щодо сплати подальших сум, якщо страховик не сплачує працівникам виплати, визначені у страховому полісі. В пунктах 116–119 ідеться про визнання та оцінку прав на відшкодування згідно із страховими полісами, які не є активами програми.

Визнання та оцінка: активи програми

Справедлива вартість активів програми

113 При визначенні дефіциту або надлишку справедлива вартість будь-яких активів програми віднімається від теперішньої вартості зобов'язання за визначеною виплатою.

114 Активи програми не включають несплачені внески, які підлягають сплаті до фонду суб'єктом господарювання, що звітує, а також будь-які фінансові інструменти без права передачі, випущені

суб'єктом господарювання та утримувані фондом. Активи програми зменшують на будь-які зобов'язання фонду, які не пов'язані з виплатами працівникам, наприклад, на торговельну та іншу кредиторську заборгованість та зобов'язання за похідними фінансовими інструментами.

- 115 Якщо до складу активів програми входять кваліфіковані страхові поліси, які точно відповідають сумі та часу деяких або всіх виплат, що підлягають сплаті за програмою, то справедлива вартість цих страхових полісів вважається теперішньою вартістю пов'язаних з ними зобов'язань залежно (і підлягає будь-якому зменшенню, потрібне обхідному у випадку, якщо суми, що підлягають отриманню за страховими полісами, не покриваються повністю).

Відшкодування

- 116 Тоді і тільки тоді, коли фактично визначено, що інша сторона відшкодує деякі або всі видатки, необхідні для погашення зобов'язання за визначеною виплатою, суб'єктові господарювання слід:
- а) визнавати свої права на відшкодування як окремий актив. Суб'єкт господарювання повинен оцінити такий актив за справедливою вартістю;
 - б) виявити та визнати зміни справедливої вартості свого права на відшкодування так само, як і зміни справедливої вартості активів програми (див. пункти 124 та 125). Компоненти вартості визначеної виплати, визнані відповідно до пункту 120, можуть бути визнані з вирахуванням сум, пов'язаних зі змінами у балансовій вартості права на відшкодування.
- 117 Іноді суб'єкт господарювання може розраховувати на іншу сторону (наприклад, на страховика) щодо сплати частини або всіх видатків, необхідних для погашення зобов'язання за визначеною виплатою. Кваліфіковані страхові поліси, як зазначено в пункті 8, є активами програми. Суб'єкт господарювання обліковує кваліфіковані страхові поліси таким самим чином, як і всі інші активи програми, і пункт 116 не застосовується (див. пункти 46–49 та 115).
- 118 Якщо страховий поліс, утримуваний суб'єктом господарювання, не є кваліфікованим страховим полісом, то такий страховий поліс не є активом програми. Пункт 116 стосується таких випадків: суб'єкт господарювання визнає своє право на відшкодування згідно зі страховим полісом як окремий актив, а не як вирахування при визначенні дефіциту чи надлишку за визначеною виплатою. Пункт 140 б) вимагає від суб'єкта господарювання розкривати стислий опис зв'язку між правом на відшкодування та пов'язаним з ним зобов'язанням.
- 119 Якщо право на відшкодування виникає за страховим полісом, який точно відповідає сумі та часу деяких або всіх виплат, що підлягають сплаті за програмою з визначеними виплатами, то справедлива вартість права на відшкодування вважається теперішньою вартістю пов'язаного з ним зобов'язання (і підлягає будь-якому зменшенню, необхідному у випадку, якщо відшкодування не покривається повністю).

Компоненти вартості визначеної виплати

- 120 Суб'єкт господарювання має визнавати компоненти вартості визначеної виплати, окрім випадків, коли інший МСФЗ вимагає або дозволяє включати їх у вартість активу, як вказано далі:
- а) вартість послуги (див. пункти 66–112) у прибутку або збитку;
 - б) чистий відсоток за чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою (див. пункти 123–126) у прибутку або збитку; та
 - в) переоцінки чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою (див. пункти 127–130) в іншому сукупному доході.
- 121 Інші МСФЗ вимагають включення вартості деяких виплат працівникам у вартість активів, таких як запаси та основні засоби (див. МСБО 2 та МСБО 16). Вартість будь-яких виплат після завершення трудової діяльності, включена у вартість таких активів, включає відповідну частку компонентів, перелічених в пункті 120.
- 122 Переоцінка чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою, визнана в іншому сукупному доході, не може бути перекласифікована у прибуток або збиток у подальшому

періоді. Проте суб'єкт господарювання може перемістити такі суми, визнані в іншому сукупному доході, у межах власного капіталу.

Вартість поточних послуг

- 122А Суб'єкт господарювання визначає вартість поточних послуг, використовуючи актуарні припущення, визначені на початок річного звітного періоду. Проте, якщо суб'єкт господарювання переоцінює чисте зобов'язання (актив) за визначеною виплатою відповідно до пункту 99, він визначає вартість поточних послуг для решти річного звітного періоду після зміни програми, скорочення або розрахунку з використанням актуарних припущень, використаних для переоцінки чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою відповідно до пункту 99 б).

Чистий відсоток за чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою

- 123 Суб'єкт господарювання визначає чистий відсоток за чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою шляхом множення чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою на ставку дисконту, вказану в пункті 83.
- 123А Для визначення чистого відсотка відповідно до пункту 123 суб'єкт господарювання використовує чисте зобов'язання (актив) за визначеною виплатою та ставку дисконту, визначені на початок річного звітного періоду. Проте, якщо суб'єкт господарювання переоцінює чисте зобов'язання (актив) за визначеною виплатою відповідно до пункту 99, він визначає чистий відсоток для решти річного звітного періоду після зміни програми, скорочення або розрахунку з використанням:
- а) чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою відповідно до пункту 99 б); та
 - б) ставки дисконту, використаної для переоцінки чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою відповідно до пункту 99 б).
- 124 Чистий відсоток за чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою можна розглядати як такий, що складається з процентного доходу за активами програми, видатків за процентами за зобов'язанням за визначеною виплатою та процентів від впливу "верхньої межі" активу, про яку йшлося в пункті 64.
- 125 Процентний дохід від активів програми – це компонент прибутку від активів програми, і він визначається множенням справедливої вартості активів програми на ставку дисконту, вказану в пункті 123 А. Суб'єкт господарювання визначає справедливую вартість активів програми на початок річного звітного періоду. Проте, якщо суб'єкт переоцінює чисте зобов'язання (актив) за визначеною виплатою відповідно до пункту 99, він визначає процентний дохід для решти річного звітного періоду після зміни програми, скорочення або розрахунку з використанням активів програми, використаних для переоцінки чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою відповідно до пункту 99 б). При застосуванні пункту 125 суб'єкт господарювання також враховує будь-які зміни активів програми, утримуваних протягом цього періоду, що виникли внаслідок сплати внесків або виплат. Різниця між процентним доходом від активів програми та прибутком від активів програми включається у переоцінку чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою.
- 126 Проценти від впливу "верхньої межі" активу є частиною сукупної зміни впливу "верхньої межі" активу і визначається множенням впливу "верхньої межі" активу на ставку дисконту, вказану в пункті 123 А. Суб'єкт господарювання визначає вплив "верхньої межі" активу на початок річного звітного періоду. Проте, якщо суб'єкт переоцінює чисте зобов'язання (актив) за визначеною виплатою відповідно до пункту 99, він визначає проценти від впливу "верхньої межі" активу для решти річного звітного періоду після зміни програми, скорочення або розрахунку, враховуючи будь-які зміни впливу "верхньої межі" активу, визначені відповідно до пункту 101 А. Різниця між процентами від впливу "верхньої межі" активу та сукупною зміною впливу "верхньої межі" активу включається у переоцінку чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою.

Переоцінки чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою

- 127 Переоцінки чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою включають:

- а) актуарні прибутки та збитки (див. пункти 128 та 129);
 - б) прибуток від активів програми (див. пункт 130), за винятком сум, включених у чистий відсоток за чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою (див. пункт 125); та
 - в) будь-яку зміну впливу "верхньої межі" активу, за винятком сум, включених у чистий відсоток за чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою (див. пункт 126).
- 128 Актуарні прибутки та збитки виникають внаслідок збільшення або зменшення теперішньої вартості зобов'язання за визначеною виплатою, в результаті змін в актуарних припущеннях та коригувань з урахуванням досвіду. Причинами актуарних прибутків та збитків є, наприклад:
- а) несподівано високі або низькі ставки плінності працівників, достроковий вихід на пенсію або смертність чи зростання зарплат, виплат (якщо офіційні або конструктивні умови програми передбачають інфляційне зростання виплат) чи витрати на медичне обслуговування;
 - б) вплив змін у припущеннях стосовно варіантів здійснення виплат;
 - в) вплив змін в оцінках майбутньої плінності працівників, дострокового виходу на пенсію чи смертності або зростання зарплат, виплат (якщо офіційні або конструктивні умови програми передбачають інфляційне зростання виплат) чи витрат на медичне обслуговування; та
 - г) вплив змін ставки дисконту.
- 129 Актуарні прибутки та збитки не включають зміни у теперішній вартості зобов'язання за визначеною виплатою, спричинені запровадженням, зміною, скороченням чи розрахунком за програмою з визначеними виплатами або змінами виплат, що підлягають сплаті за програмою з визначеними виплатами. Такі зміни спричиняють зміну вартості раніше наданих послуг або прибутки чи збитки від розрахунку.
- 130 Визначаючи прибуток від активів програми, суб'єкт господарювання віднімає витрати на управління активами програми та будь-який податок, який має бути сплачений самою програмою, окрім податку, включеного в актуарні припущення, використані для оцінки зобов'язання за визначеною виплатою (пункт 76). Інші адміністративні витрати не віднімаються від величини прибутку від активів програми.

Подання

Згортання

- 131 Суб'єктові господарювання слід згортати актив, пов'язаний з однією програмою, із зобов'язанням, пов'язаним з іншою програмою, якщо і тільки якщо суб'єкт господарювання:
- а) має юридичне право використовувати надлишок коштів однієї програми для погашення зобов'язань за іншою програмою; та
 - б) має намір або погасити зобов'язання на нетто-основі, або одночасно реалізувати надлишок коштів однієї програми і погасити свої зобов'язання за іншою програмою.
- 132 Критерії згортання аналогічні до критеріїв згортання, встановлених для фінансових інструментів у МСБО 32 "Фінансові інструменти: подання".

Розмежування на поточні / непоточні

- 133 Деякі суб'єкти господарювання розмежовують активи і зобов'язання на поточні та непоточні. Цей Стандарт не визначає, чи слід суб'єктові господарювання розмежовувати частини активів і зобов'язань, які виникають від виплат після закінчення трудової діяльності, на поточні та непоточні.

Компоненти витрат на визначені виплати

- 134 Пункт 120 вимагає від суб'єкта господарювання визнавати вартість послуги та чистий відсоток за чистим зобов'язанням (активом) за визначеною виплатою у прибутку або збитку. Цей Стандарт не визначає, яким чином суб'єкт господарювання має подавати вартість послуг та чистий відсоток від чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою. Суб'єкт господарювання подає ці компоненти відповідно до МСБО 1.

Розкриття інформації

- 135 Суб'єкт господарювання розкриває інформацію, яка:
- а) пояснює характеристики своїх програм з визначеними виплатами та пов'язані з ними ризики (див. пункт 139);
 - б) ідентифікує та пояснює суми у своїй фінансовій звітності, що виникають внаслідок його програм з визначеними виплатами (див. пункти 140–144); та
 - в) описує, як його програми з визначеними виплатами можуть вплинути на суму, час та невизначеність майбутніх грошових потоків суб'єкта господарювання (див. пункти 145–147).
- 136 Для досягнення цілей, викладених у пункті 135, суб'єкт господарювання має розглянути все із вказаного далі:
- а) рівень деталізації, необхідний для виконання вимог розкриття інформації;
 - б) скільки уваги приділяти кожній з різноманітних вимог;
 - в) скільки агрегації чи дезагрегації застосовувати; та
 - г) чи потрібна користувачам фінансової звітності додаткова інформація, щоб оцінити розкриту кількісну інформацію.
- 137 Якщо розкритої інформації, наданої згідно з вимогами цього стандарту та інших МСФЗ, недостатньо для досягнення цілей, вказаних у пункті 135, суб'єкт господарювання має розкривати додаткову інформацію, необхідну для досягнення цих цілей. Наприклад, суб'єкт господарювання може подати аналіз теперішньої вартості зобов'язання за визначеною виплатою, яка окреслює характер, особливості та ризики такого зобов'язання. Таке розкриття інформації може окреслювати розмежування:
- а) між сумами, що мають бути виплачені активним членам, відстроченим членам та пенсіонерам;
 - б) між гарантованими виплатами та нарахованими, але не гарантованими виплатами;
 - в) між умовними виплатами, сумами, що відносяться до майбутнього зростання зарплати, та іншими виплатами.
- 138 Суб'єкт господарювання має оцінити, чи слід деталізувати все чи деяке розкриття інформації, щоб розмежувати програми чи групи програм з істотно різними ризиками. Наприклад, суб'єкт господарювання може деталізувати розкриття інформації про програми, показуючи одну або декілька з таких рис:
- а) різне географічне розташування;
 - б) різні характеристики, такі як пенсійні програми, які прямо прив'язані до зарплати, пенсійні програми, прив'язані до кінцевої зарплати, або програми медичного забезпечення після звільнення закінчення трудової діяльності;
 - в) різні регуляторні середовища;
 - г) різні звітні сегменти;
 - г) різні механізми фінансування (наприклад, повністю нефінансовані, повністю або частково фінансовані).

Характеристики програм з визначеними виплатами та пов'язані з ними ризики

- 139 Суб'єкт господарювання має розкривати інформацію про:
- а) особливості своїх програм з визначеними виплатами, в тому числі:
 - i) характер виплат, передбачених програмою (наприклад, програма з визначеними виплатами за кінцевою зарплатою або програма з гарантією на основі внесків);
 - ii) опис нормативно-правового поля, у якому функціонує програма, наприклад, рівень будь-яких вимог мінімального фінансування, а також будь-який вплив нормативно-правового поля на програму, такого як "верхня межа" активу (див. пункт 64);

- iii) опис будь-яких інших обов'язків суб'єкта господарювання щодо керівництва програмою, наприклад, обов'язків довірених осіб або членів ради програми.
- б) опис ризиків, на які через цю програму наражається суб'єкт господарювання, спрямований на будь-які незвичайні ризики, характерні для суб'єкта господарювання або для програми, а також будь-які значні концентрації ризиків. Наприклад, якщо активи програми інвестовані переважно в один клас інвестицій, наприклад, нерухомість, то через цю програму суб'єкт господарювання може наражатися на ризик концентрації ринку нерухомості;
- в) опис будь-яких змін програми, скорочень та розрахунків.

Пояснення сум у фінансовій звітності

- 140 Суб'єкт господарювання має надавати узгодження залишку на початок періоду та залишку на кінець періоду для кожної з перелічених далі статей, якщо це можливо:
- а) чисте зобов'язання (актив) за визначеною виплатою, показуючи окремі узгодження для:
 - i) активів програми;
 - ii) теперішньої вартості зобов'язання за визначеною виплатою;
 - iii) впливу "верхньої межі" активу;
 - б) будь-які права на відшкодування. Суб'єкт господарювання має також описати взаємозв'язок між будь-яким правом на відшкодування та відповідним зобов'язанням.
- 141 Кожне узгодження, перелічене в пункті 140, повинно показувати кожен з перелічених далі статей, якщо це можливо:
- а) вартість поточної послуги;
 - б) процентний дохід або витрати;
 - в) переоцінки чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою, із зазначенням окремо:
 - i) прибутку від активів програми, за винятком сум, включених у проценти в б);
 - ii) актуарних прибутків та збитків, що виникають внаслідок змін у демографічних припущеннях (див. пункт 76а));
 - iii) актуарних прибутків та збитків, що виникають внаслідок змін у фінансових припущеннях (див. пункт 76б));
 - iv) змін впливу обмеження чистого активу за визначеною виплатою "верхньою межею" активу, за винятком сум, включених у проценти в б). Суб'єкт господарювання має також розкривати інформацію про те, як він визначив максимальну можливу економічну виплату, тобто чи мають бути такі виплати у формі відшкодувань, зменшення майбутніх внесків чи як комбінація обох форм.
 - в) вартість раніше наданих послуг, а також прибутки та збитки, що виникають внаслідок розрахунків. Як дозволяє пункт 100, вартість раніше наданих послуг, а також прибутки та збитки, що виникають внаслідок розрахунків, не обов'язково розрізняти, якщо вони відбулися разом;
 - г) вплив змін валютних курсів;
 - г) внески до програми, показуючи окремо внески працедавців і окремо – учасників програми;
 - д) платежі коштом програми, показуючи окремо суму, сплачену в рахунок будь-яких розрахунків;
 - е) впливи об'єднання бізнесу та вибуття.
- 142 Суб'єкт господарювання має розділити справедливую вартість активів програми на класи, які розмежовують характер та ризики таких активів, поділяючи кожен клас активів програми на такі, що мають ринкові ціни котирування на активному ринку (як визначено в МСФЗ 13 "Оцінка справедливої вартості"), та такі, що таких цін не мають. Наприклад, враховуючи рівень розкриття, про який ішлося в пункті 136, суб'єкт господарювання може розмежовувати:
- а) грошові кошти та грошові еквіваленти;

- б) інструменти власного капіталу (окремо за галузями промисловості, розміром компаній, географічним розташуванням тощо);
 - в) боргові інструменти (окремо за типом емітента, кредитною якістю, географічним розташуванням тощо);
 - г) нерухомість (окремо за географічним розташуванням тощо);
 - г) похідні фінансові інструменти (окремо за типом закладеного ризику в контракті, наприклад, відсоткові контракти, валютні контракти, контракти власного капіталу, кредитні контракти, свопи трудового стажу тощо);
 - д) інвестиційні фонди (окремо за типами фондів);
 - е) забезпечені активами цінні папери; та
 - є) структурований борг.
- 143 Суб'єкт господарювання розкриває справедливу вартість власних фінансових інструментів, які можуть бути передані та які утримуються як активи програми, а також справедливу вартість активів програми, які є нерухомістю, зайнятою суб'єктом господарювання, або іншими активами, які використовуються суб'єктом господарювання.
- 144 Суб'єкт господарювання розкриває суттєві актуарні припущення, використані для визначення теперішньої вартості зобов'язання за визначеною виплатою (див. пункт 76). Така інформація має бути розкрита в абсолютних термінах (наприклад, як абсолютний відсоток, а не просто як різниця між різними відсотками чи іншими змінними). Якщо суб'єкт господарювання подає розкриття інформації в цілому для групи програм, то він повинен надавати таке розкриття у вигляді середньозважених величин або порівняно вузьких діапазонів значень.

Сума, час та невизначеність майбутніх грошових потоків

- 145 Суб'єкт господарювання розкриває:
- а) аналіз чутливості для кожного суттєвого актуарного припущення (що розкривається згідно з пунктом 144) станом на кінець звітної періоду, який показує, як зобов'язання за визначеною виплатою зазнало би впливу змін відповідного актуарного припущення, обґрунтовано можливих на таку дату;
 - б) методи та припущення, використані при підготовці аналізу чутливості, що вимагається в пункті а), та обмеження таких методів;
 - в) зміни, порівняно з попереднім періодом, у методах та припущеннях, використаних при підготовці аналізу чутливості, та причини таких змін.
- 146 Суб'єкт господарювання розкриває опис будь-яких стратегій відповідності актив-зобов'язання, використаних програмою або суб'єктом господарювання, в тому числі використання ануїтетів та інших методів, таких як свопи трудового стажу, з метою управління ризиком.
- 147 Щоб дати уявлення про вплив програми з визначеними виплатами на майбутні грошові потоки суб'єкта господарювання, суб'єкт господарювання розкриває:
- а) опис будь-яких механізмів фінансування та політики фінансування, що впливають на майбутні внески;
 - б) очікувані внески до програми на наступний річний звітний період;
 - в) інформацію про виконання зобов'язання за визначеною виплатою. Сюди входить середньозважена тривалість зобов'язання за визначеною виплатою та, можливо, інша інформація про розподіл часу здійснення виплат, така як аналіз строків здійснення виплат.

Програми за участю кількох працевдавців

- 148 Якщо суб'єкт господарювання бере участь у програмі з визначеними виплатами за участю кількох працевдавців, то він розкриває таку інформацію:
- а) опис механізмів фінансування, у тому числі метод, використаний для визначення ставки внесків суб'єкта господарювання та будь-які вимоги мінімального фінансування;

- б) опис того, якою мірою суб'єкт господарювання може бути відповідальним перед програмою за інші зобов'язання суб'єкта господарювання за умовами програми за участю кількох працедавців;
- в) опис будь-якого погодженого розподілу дефіциту або надлишку при:
 - i) згортанні програми; або
 - ii) виході суб'єкта господарювання з програми;
- г) якщо суб'єкт господарювання обліковує програму так, ніби це програма з визначеним внеском відповідно до пункту 34, то він, додатково до інформації, що вимагається в пунктах а)–в), та замість інформації, що вимагається в пунктах 139–147, розкриває таке:
 - i) той факт, що програма є програмою з визначеними виплатами;
 - ii) причину, чому немає достатньої інформації для того, щоб суб'єкт господарювання міг обліковувати програму як програму з визначеними виплатами;
 - iii) очікувані внески до програми у наступний річний звітний період;
 - iv) інформацію про будь-який дефіцит чи надлишок у програмі, який може вплинути на суму майбутніх внесків, у тому числі те, на підставі чого був визначений дефіцит чи надлишок, а також можливі наслідки для суб'єкта господарювання, якщо вони є;
 - v) інформацію, яка є показником рівня участі суб'єкта господарювання у програмі порівняно з іншими суб'єктами господарювання – учасниками програми. Величинами, які могли б бути таким показником, є, наприклад, частка суб'єкта господарювання у сукупній сумі внесків до програми або частка суб'єкта господарювання у загальній кількості активних членів програми, членів програми, що вийшли на пенсію, а також колишніх членів, що мають право на виплати, якщо така інформація є.

Програми з визначеними виплатами, які розподіляють ризики між суб'єктами господарювання під спільним контролем

- 149 Якщо суб'єкт господарювання бере участь у програмі з визначеними виплатами, яка розподіляє ризики між суб'єктами господарювання під спільним контролем, то він розкриває інформацію про:
 - а) договірну угоду або встановлену політику віднесення чистих витрат на визначену виплату або той факт, що такої політики немає;
 - б) політику визначення внеску, який має бути сплачений суб'єктом господарювання;
 - в) якщо суб'єкт господарювання обліковує розподіл чисті витрати на визначену виплату так, як зазначено в пункті 41, то всю інформацію про програму в цілому, що вимагається в пунктах 135–147;
 - г) якщо суб'єкт господарювання обліковує внесок, який має бути сплачений за період, так, як зазначено в пункті 41, то інформацію про програму в цілому, що вимагається в пунктах 135–137, 139, 142–144 та 147а) та б).
- 150 Інформація, що вимагається в пункті 149в) та г), може бути розкрита за допомогою посилань на розкриття інформації у фінансовій звітності іншого суб'єкта господарювання групи, якщо:
 - а) фінансова звітність такого іншого суб'єкта господарювання групи окремо визначає та розкриває необхідну інформацію про програму; та
 - б) фінансова звітність такого іншого суб'єкта господарювання групи є доступною для користувачів фінансової звітності на таких самих умовах, що і фінансова звітність даного суб'єкта господарювання, і в той самий час або раніше, ніж фінансова звітність даного суб'єкта господарювання.

Вимоги розкриття інформації в інших МСФЗ

- 151 Якщо цього вимагає МСБО 24, суб'єкт господарювання розкриває інформацію про:
 - а) операції пов'язаних сторін з програмами виплат після закінчення трудової діяльності; та

- б) виплати після закінчення трудової діяльності для основного управлінського персоналу.
- 152 Якщо цього вимагає МСБО 37, суб'єкт господарювання розкриває інформацію щодо умовних зобов'язань, які виникають за зобов'язаннями щодо виплат після закінчення трудової діяльності.

Інші довгострокові виплати працівникам

- 153 Інші довгострокові виплати працівникам включають такі виплати, як перелічені далі, якщо не очікується, що розрахунок за ними буде повністю здійснений протягом дванадцяти місяців після закінчення річного звітного періоду, у якому працівники надавали відповідну послугу:
- а) довгострокова оплачувана відсутність на роботі, така як відпустка за вислугу років або оплачувана академічна відпустка;
 - б) виплати з нагоди ювілеїв або інші виплати за вислугу років;
 - в) виплати у зв'язку з тривалою непрацездатністю;
 - г) виплати частки прибутку та премій; та
 - г) відстрочена грошова винагорода.
- 154 Оцінка інших довгострокових виплат працівникам, як правило, не є таким ступенем невизначеності, як оцінка виплат після закінчення трудової діяльності. Тому, згідно з вимогами цього Стандарту, слід застосовувати спрощений метод обліку інших довгострокових виплат працівникам. На відміну від обліку, який застосовують для виплат після закінчення трудової діяльності, цей метод не передбачає визнання переоцінок в іншому сукупному доході.

Визнання та оцінка

- 155 Визнаючи та оцінюючи надлишок або дефіцит в іншій програмі довгострокових виплат працівникам, суб'єкт господарювання застосовує пункти 56–98 та 113–115. Суб'єкт господарювання застосовує пункти 116–119, визнаючи та оцінюючи будь-яке право на відшкодування.
- 156 Що стосується інших довгострокових виплат працівникам, то суб'єктові господарювання слід визнавати чистий підсумок наведених далі сум у прибутку або збитку, за винятком тих випадків, коли інший МСФЗ вимагає або дозволяє включати їх до собівартості активу:
- а) вартість послуг (див. пункти 66–112 та пункт 122А);
 - б) чистий відсоток за чистим зобов'язанням (активом) з визначеними виплатами (див. пункти 123–126); та
 - в) переоцінки чистого зобов'язання (активу) за визначеною виплатою (див. пункти 127–130).
- 157 Однією з форм інших довгострокових виплат працівникам є виплати за тривалою непрацездатністю. Якщо рівень виплат залежить від строку надання послуг, зобов'язання виникає під час надання послуг. Оцінка цього зобов'язання відображає ймовірність того, що виплата буде потрібною на час, протягом якого очікується здійснення виплати. Якщо рівень виплат є однаковим для будь-якого непрацездатного працівника незалежно від кількості років надання послуг, очікувана вартість цих виплат визнається тоді, коли відбувається подія, що спричиняє тривалу непрацездатність.

Розкриття інформації

- 158 Хоча цей Стандарт не вимагає розкриття конкретної інформації про інші довгострокові виплати працівникам, інші МСФЗ можуть вимагати розкриття такої інформації. Наприклад, МСБО 24 вимагає від суб'єкта господарювання розкривати інформацію про виплати працівникам для основного управлінського персоналу. МСБО 1 вимагає розкривати інформацію про витрати на виплати працівникам.

Виплати при звільненні

- 159 Цей Стандарт розглядає виплати при звільненні окремо від інших виплат працівникам, оскільки подія, що приводить до виникнення зобов'язання, – це звільнення працівника, а не надання ним послуг. Виплати при звільненні є наслідком або рішення суб'єкта господарювання звільнити працівника, або рішення працівника прийняти запропоновані суб'єктом господарювання виплати в обмін на звільнення.
- 160 Виплати при звільненні не включають виплати працівникам внаслідок звільнення на прохання працівника без згоди суб'єкта господарювання або внаслідок виконання обов'язкових вимог виходу на пенсію, оскільки такі виплати є виплатами після закінчення трудової діяльності. Деякі суб'єкти господарювання надають менші виплати при звільненні на прохання працівника (по суті, це виплати після закінчення трудової діяльності), ніж при звільненні на прохання суб'єкта господарювання. Різниця між виплатою, яка надається при звільненні на прохання працівника, та вищою виплатою, яка надається при звільненні на прохання суб'єкта господарювання, є виплатою при звільненні.
- 161 За формою виплати при звільненні неможливо визначити, надається вона в обмін на послугу чи в обмін на звільнення працівника. Виплати при звільненні – це, як правило, одноразові платежі, але іноді вони також включають:
- а) підвищення виплат після закінчення трудової діяльності, – або опосередковано через програму виплат працівникам, або прямо;
 - б) заробітну плату до кінця визначеного періоду, якщо працівник більше не надає послуги, яка б надавала економічні вигоди суб'єкту господарювання.
- 162 Показниками того, що виплата працівникові надається в обмін на послуги, є
- а) виплата залежить від надання послуги у майбутньому (в тому числі виплати, які зростають, якщо послуга продовжує надаватися);
 - б) виплата надається відповідно до умов програми виплат працівникам.
- 163 Деякі виплати при звільненні надаються відповідно до умов існуючої програми виплат працівникам. Наприклад, вони можуть бути визначені статутом, трудовим контрактом або угодою з профспілкою, або ж вони можуть бути обумовлені минулою практикою працедавця щодо надання подібних виплат. Інший приклад: якщо суб'єкт господарювання пропонує виплати, які здійснюватимуться протягом більш ніж короткого періоду, або між пропозицією та очікуваною датою фактичного звільнення період більш ніж короткий, то суб'єкт господарювання вирішує, чи запровадив він нову програму виплат працівникам і, отже, чи є виплати, запропоновані за такою програмою, виплатами при звільненні чи виплатами після закінчення трудової діяльності. Виплати працівникам, надані відповідно до умов програми виплат працівникам, є виплатами при звільненні, якщо вони є наслідком рішення суб'єкта господарювання звільнити працівника і водночас не залежать від надання послуги у майбутньому.
- 164 Деякі виплати працівникам надаються незалежно від причини вибуття працівника. Здійснення таких виплат є визначеним (з урахуванням будь-яких вимог щодо гарантованого отримання пенсій або мінімального строку надання послуг), але час їх виплати є невизначеним. Хоча такі виплати визнають у деяких юрисдикціях як компенсацію при звільненні або як грошову винагороду, вони скоріше є виплатами після закінчення трудової діяльності, а не виплатами при звільненні, і суб'єкт господарювання обліковує їх як виплати після закінчення трудової діяльності.

Визнання

- 165 Суб'єкт господарювання визнає зобов'язання та витрати на виплати при звільненні станом на більш ранню з таких дат:
- а) коли суб'єкт господарювання більше не може скасувати пропозицію таких виплат; та
 - б) коли суб'єкт господарювання визнає вартість реструктуризації, яка належить до сфери застосування МСБО 37 та передбачає здійснення виплат при звільненні.

- 166 Для виплат при звільненні, що мають бути сплачені внаслідок рішення працівника прийняти запропоновані виплати в обмін на звільнення, час, коли суб'єкт господарювання більше не може скасувати пропозицію щодо виплат при звільненні, – це більш рання з таких дат:
- а) коли працівник прийняв пропозицію; та
 - б) коли обмеження (тобто правова, нормативна або договірна вимога або інше обмеження) здатності суб'єкта господарювання скасувати пропозицію набирає чинності. Це дата, коли зроблена пропозиція, якщо обмеження існувало на час пропозиції.
- 167 Стосовно виплат при звільненні, що мають бути сплачені внаслідок рішення суб'єкта господарювання звільнити працівника, суб'єкт господарювання більше не може скасувати свою пропозицію, коли суб'єкт господарювання передав відповідним працівникам план звільнення, який відповідає всім таким критеріям:
- а) дії, необхідні для завершення плану, вказують на малоймовірність того, що план зазнає суттєвих змін;
 - б) у плані вказано кількість працівників, які будуть звільнені, класифікація їхньої праці або функцій та їхнє місце розташування (але в плані не обов'язково вказано кожного окремого працівника), та очікувану дату завершення плану;
 - в) план визначає виплати при звільненні, що їх отримують працівники, достатньо докладно, щоб працівники могли визначити вид та суму виплат, які вони отримують при звільненні.
- 168 Коли суб'єкт господарювання визнає виплати при звільненні, суб'єкт господарювання може також відобразити в обліку зміни програми або скорочення інших виплат працівникам (див. пункт 103).

Оцінка

- 169 Суб'єкт господарювання оцінює виплати при звільненні при первісному визнанні, а також оцінює та визнає подальші зміни, відповідно до характеру виплат працівникові, за умови, що якщо виплати при звільненні є підвищенням виплат при звільненні після завершення трудової діяльності, то суб'єкт господарювання застосовує вимоги щодо виплат після завершення трудової діяльності. Інакше:
- а) якщо очікується, що розрахунок за виплатами при звільненні буде здійснено повністю протягом дванадцяти місяців після закінчення річного звітного періоду, у якому визнано виплату при звільненні, то суб'єкт господарювання застосовує вимоги щодо короткострокових виплат працівникам;
 - б) якщо не очікується, що розрахунок за виплатами при звільненні буде здійснено повністю протягом дванадцяти місяців після закінчення річного звітного періоду, то суб'єкт господарювання застосовує вимоги щодо інших довгострокових виплат працівникам.
- 170 Оскільки виплати при звільненні не надаються в обмін на послугу, то пункти 70–74, у яких ідеться про віднесення виплат до періодів надання послуги, не є доречними.

Ілюстративний приклад до пунктів 159–170

Загальна інформація

Внаслідок останнього придбання суб'єкт господарювання планує закрити фабрику через десять місяців і тоді ж звільнити всіх працівників, що залишилися на фабриці. Оскільки суб'єктові господарювання потрібен досвід працівників фабрики, щоб завершити деякі контракти, то він оголошує такий план звільнення.

Кожний працівник, який залишається працювати та надає послугу до закриття фабрики, отримує на дату звільнення грошову виплату у розмірі 30 000 ВО. Працівники, які звільняються до закриття фабрики, отримають 10 000 ВО.

На фабриці працює 120 працівників. На час оголошення плану суб'єкт господарювання очікує, що 20 з них звільняться до закриття. Отже, сукупне очікуване вибуття коштів за планом становить 3 200 000 ВО (тобто $20 \times 10\,000\text{ ВО} + 100 \times 30\,000\text{ ВО}$). Як вимагається у пункті 160, суб'єкт господарювання обліковує виплати, що надаються в обмін на звільнення, як виплати при звільненні, а виплати, що надаються в обмін на послуги, — як короткострокові виплати працівникам.

Виплати при звільненні

Виплати, що надаються в обмін на звільнення, становлять 10 000 ВО. Це сума, яку суб'єкт господарювання повинен буде сплатити за звільнення, незалежно від того, чи залишається працівники і надаватимуть послуги до закриття фабрики, чи звільняться до закриття. Навіть при тому, що працівники можуть звільнитися до закриття, звільнення усіх працівників є наслідком рішення суб'єкта господарювання закрити фабрику та звільнити своїх працівників (тобто всі працівники будуть звільнені, коли фабрика закриється). Тому суб'єкт господарювання визнає зобов'язання на суму 1 200 000 ВО (тобто $120 \times 10\,000\text{ ВО}$) щодо виплат при звільненні, що надаються відповідно до програми виплат працівникам на більш ранню з таких дат: дату оголошення плану звільнення та дату, коли суб'єкт господарювання визнає вартість реструктуризації, пов'язану із закриттям фабрики.

Виплати, що надаються в обмін на послугу

Додаткові виплати, що їх отримають працівники, якщо вони надаватимуть послуги протягом усього десятимісячного періоду, — це виплати в обмін на послуги, що надаються протягом вказаного періоду. Суб'єкт господарювання обліковує їх як короткострокові виплати працівникам, оскільки суб'єкт господарювання очікує здійснити розрахунок за ними протягом дванадцяти місяців після закінчення річного звітного періоду. У цьому прикладі дисконтування не потрібне, тому витрати на суму 200 000 ВО (тобто $2\,000\,000 \div 10$) визнаються у кожному місяці протягом десятимісячного періоду надання послуги з відповідним збільшенням балансової вартості зобов'язання.

Розкриття інформації

- 171 Хоча цей Стандарт не вимагає розкриття конкретної інформації про виплати при звільненні, інші МСФЗ можуть вимагати розкриття такої інформації. Наприклад, МСБО 24 вимагає розкривати інформацію про виплати основному управлінському персоналові. МСБО 1 вимагає розкривати інформацію про витрати на виплати працівникам.

Перехідні положення та набрання чинності

- 172 Суб'єкт господарювання застосовує цей Стандарт до річних періодів, які розпочинаються з або після 1 січня 2013 р. Більш раннє застосування дозволяється. Якщо суб'єкт господарювання застосовує цей Стандарт до більш ранніх періодів, він розкриває цей факт.
- 173 Суб'єкт господарювання застосовує цей Стандарт ретроспективно відповідно до МСБО 8 "Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки", окрім випадків коли:
- суб'єктові господарювання не потрібно коригувати балансову вартість активів, на які не поширюється дія цього Стандарту, стосовно змін вартості виплат працівникам, яка була

включена у балансову вартість до дати першого застосування. Дата першого застосування – це початок найбільш раннього періоду, поданого у першій фінансовій звітності, у якій суб'єкт господарювання застосовує цей Стандарт;

- б) у фінансовій звітності за періоди, що починаються до 1 січня 2014 р., суб'єктові господарювання не потрібно подавати порівняльну інформацію для розкриття інформації, якого вимагає пункт 145, про чутливість зобов'язання за визначеною виплатою.

- 174 МСФЗ 13, виданий у травні 2011 р., змінив визначення справедливої вартості в пункті 8 та змінив пункт 113. Суб'єкт господарювання застосовує ці зміни, якщо він застосовує МСФЗ 13.
- 175 Документ *"Програми з визначеними виплатами: внески працівників"* (Зміни до МСБО 19), виданий у листопаді 2013 р., змінив пункти 93–94. Суб'єкт господарювання застосовує ці зміни до річних періодів, що починаються з або після 1 липня 2014 р., ретроспективно відповідно до МСБО 8 *"Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки"*. Більш раннє застосування дозволяється. Якщо суб'єкт господарювання застосовує ці зміни до більш раннього періоду, то він розкриває цей факт.
- 176 Документ *"Щорічні вдосконалення МСФЗ Цикл 2012–2014 рр."*, виданий у вересні 2014 р., змінив пункт 83 і додав пункт 177. Суб'єкт господарювання застосовує ці зміни до річних періодів, що починаються з або після 1 січня 2016 р. Більш раннє застосування дозволяється. Якщо суб'єкт господарювання застосовує ці зміни до більш раннього періоду, то він розкриває цей факт.
- 177 Суб'єкт господарювання застосовує зміни, зазначені в пункті 176, з початку найбільш раннього порівняльного періоду, представленого в першій фінансовій звітності, в якій суб'єкт господарювання застосовує цю зміну. Будь-яке початкове коригування, яке є наслідком застосування зазначеної зміни, визнається у складі нерозподіленого прибутку на початок цього періоду.
- 178 МСФЗ 17, виданий у травні 2017 р., змінив примітку до пункту 8. Суб'єкт господарювання застосовує цю зміну, коли він застосовує МСФЗ 17.
- 179 Документ *"Зміна програми, скорочення або розрахунок"* (Зміни до МСБО 19), виданий у лютому 2018 р., додав пункти 101А, 122А та 123А та змінив пункти 57, 99, 120, 123, 125, 126 та 156. Суб'єкт господарювання застосовує ці зміни до змін програми, скорочень або розрахунків, які відбуваються на початок або після початку першого річного звітного періоду, що починається з або після 1 січня 2019 р. Більш раннє застосування дозволяється. Якщо суб'єкт господарювання застосовує ці зміни раніше, то він розкриває цей факт.

Додаток А

Керівництво до застосування

Це керівництво до застосування є невід'ємною частиною МСФЗ. В ньому описано застосування пунктів 92–93 і він має таку саму силу, що й інші частини МСФЗ.

А1 Вимоги щодо обліку внесків працівників або третіх сторін проілюстровано на діаграмі далі.

